

**MONIMUOTOISUUDEN KEHITTÄMINEN
LAHDEN KAUPUNGINOSAPUISTOISSA**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Rakennettu ympäristö, Lepaa

Kevät, 2021

Leea Puranen

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoite oli selvittää, millaisin keinoin Lahden kaupunginosapuistoista voi tulla kaupunkiluonnon monimuotoisuuden malliesimerkkejä, ja esittää konkreettisia toimenpiteitä, joita voidaan toteuttaa eri kaupunginosapuistoissa. Työn tilaaja oli Lahden kaupunki, Kaupunkiympäristön palvelualue.

Kaupunginosapuistot ovat Lahden kaupungin virkistysalueverkoston taso, joka on otettu käyttöön vuoden 2020 alussa. Kaupunginosapuistoja on 24. Ne sijaitsevat eri puolilla kaupunkia ja ovat keskenään erilaisia. Opinnäytetyön taustalla oli kaupunginosapuistojen viitesuunnitelmamalli, puistoryhmittely ja puistokortisto, joita opinnäytetyön tekijä kehitti hortonomiopintojensa asiantuntijaharjoittelussa.

Tämän opinnäytetyön tuloksena esitetään toimenpiteitä monimuotoisuuden kehittämiseksi sekä ryhmittäin kaupunki-, maisema ja metsäpuistoille että jokaiselle puistolle erikseen. Toimenpiteissä huomioidaan geneettisen, lajistollisen ja ekosysteemien monimuotoisuuden kehittäminen. Osa toimenpiteistä vaatii laajaa suunnittelua, mutta moniin toimiin voi ryhtyä välittömästi osana tavanomaista viheralueiden kunnossapitotyötä.

Avainsanat Biodiversiteetti, monimuotoisuus, kaupunginosapuistot, kaupunkiluonto, luonnonsuojelu

Sivut 40 sivua ja liitteitä 26 sivua

Lepaa

Author   Leea Puranen

Year 2021

Subject   Increasing biodiversity in the urban parks of Lahti

Supervisors   Sari Suomalainen

ABSTRACT

The aim of this thesis was to analyse how 24 neighborhood parks can be developed into textbook examples of diverse urban nature. This thesis was commissioned by the Urban Environment service area in the city of Lahti.

The neighborhood parks are a new level of the recreation area network of the city of Lahti, introduced in the beginning of 2020. The parks are located around the city and have different characteristics. The background of the project is the neighborhood park handbook, park classification and fact sheets for each park the author developed during her internship.

This thesis describes the actions suitable for the parks to improve biodiversity. The actions are represented for the three different kinds of parks: urban parks, landscape gardens and forest parks, but also for each park individually. The genetic, species and ecosystem diversity are taken into account, trying to have a positive effect on them all. Some actions demand detailed planning, while some actions can be taken to practice right away as a part of everyday park maintenance.

Keywords   Biodiversity, neighborhood park, urban park, urban nature, nature conservation

Pages   40 pages and appendices 26 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Globaali monimuotoisuus	2
2.1	Monimuotoisuuden määrittely	3
2.2	Kansainvälisiä monimuotoisuustavoitteita	5
3	Monimuotoisuus viheralueilla	6
3.1	Viheralueet terveyttä edistävänä ympäristönä	6
3.2	Viheralueet toiminnallisena ympäristönä	7
3.3	Viheralueiden merkitys hiilensidonnassa	8
3.4	Monimuotoisuuden edistäminen viheralueilla	9
4	Lahden kaupunki monimuotoisuuden edistäjänä	10
4.1	Kansallisia veloitteita monimuotoisuuden edistämiseksi	10
4.2	Lahden kaupungin toimia monimuotoisuuden suojelemiseksi	11
4.3	Lahden kaupungin viheralueverkosto	12
4.4	Lahden kaupungin viheralueohjelma	13
4.5	Lahden ympäristöpääkaupunkivuosi	14
5	Lahden kaupunginosapuistojen kehittäminen	14
5.1	Suomalaisia kaupunginosapuistoja	15
5.2	Lahden kaupunginosapuistojen määrittely ja tehtävät	17
5.3	Lahden kaupunginosapuistot kolmessa ryhmässä	19
5.4	Puistokortit	22
5.5	Monimuotoisuuden kehittäminen kaupunginosapuistoissa	23
5.5.1	Kaikkiin puistoihin soveltuvat toimenpiteet	24
5.5.2	Kaupunkipuistojen toimenpiteet	27
5.5.3	Maisemapuistojen toimenpiteet	29
5.5.4	Metsäpuistojen toimenpiteet	31
5.5.5	Vaikutusten arviointi ja seuranta	32
6	Johtopäätökset ja pohdinta	33
	Lähteet	35

Kuvat

Kuva 1. Kaupunginosapuistojen kehitystyön prosessi	15
Kuva 2. Lahden kaupunginosapuistot. (Lahden kaupunki, 2020a, s. 20)	18
Kuva 3. Kaupunginosapuistot kolmessa ryhmässä pinta-alan ja sijoittumisen mukaan esitettyinä (Puranen, 2020, s. 10)	20
Kuva 4. Esimerkki kaupunkipuistosta: Kaupungintalon puisto.	21
Kuva 5. Esimerkki maisemapuistosta: Erviänpuisto. (Puranen, 2020, s. 9).....	21
Kuva 6. Esimerkki metsäpuistosta: Mustankallionmäenpuisto. (Puranen, 2020, s. 9) ...	22
Kuva 7. Kesällä 2020 kehitetty puistokorttimalli. (Puranen, 2020, s. 12)	23

Taulukko 1. Viheraluehoitoluokat suurimmasta pienimpään maaperän hiilivaraston koon mukaan (Rasinmäki & Känkänen, 2014a, s. 3)	8
Taulukko 2. Kaupunginosapuistovertailu: Helsingin, Järvenpään, Tampereen, Vaasan ja Tukholman kaupunginosapuistot. (Puranen, 2020, s. 4)	16
Taulukko 3. Lahden kaupunginosapuistojen määritelmä, tehtävät, yleis- ja erityispiirteet. (Puranen, 2020, s. 7).....	19
Taulukko 4. Kaikkiin puistoihin soveltuvat yhteiset toimenpiteet	26
Taulukko 5. Kaupunkipuistojen toimenpiteet	28
Taulukko 6. Maisemapuistojen toimenpiteet	30
Taulukko 7. Metsäpuistojen toimenpiteet	31
Taulukko 8. Vaikutusten arviointi ja seuranta	33

Liitteet

Liite 1	Kaupunginosapuistovertailu: Helsingin, Järvenpään, Tampereen, Vaasan ja Tukholman kaupunginosapuistot
Liite 2	Lahden virkistysalueverkosto: Kaupunginosapuistot
Liite 3	Puistokortit

1 Johdanto

Monimuotoinen luonto pitää planeettamme asumiskelpoisena sitomalla hiiltä, puhdistaa ilmaa, suodattaen vettä, tuottaen ruokaa ja tarjoten virkistystä. Kun monimuotoisuus hupenee, on se koko maailmaa ravisteleva, perustavanlaatuinen ongelma. Jotta ongelma voidaan ratkaista, on tunnettava monimuotoisuuskadon syyt ja seuraukset. On ymmärrettävä monimuotoisuus koko laajuudessaan, jotta voidaan tehdä järkeviä, vaikuttavia ratkaisuja.

Kunnat ja kaupungit pyrkivät alituisesti kehittymään ja houkuttelemaan uusia asukkaita ja yrityksiä. Siinä missä kunnan elinkeinoja ja imagoa viedään eteenpäin, luontoa on perinteisesti pyritty suojelemaan. Uusia luonnonsuojelu- ja hoitokäytäntöjä kehittävä Villi Vyöhyke ry. on esittänyt, että suojelun rinnalla myös luontoa ja sen monimuotoisuutta tulisi kehittää. Lahdessa kaupunginosapuistot, asukkaiden toiminnalliset olohuoneet, ovat tähän sopivia kohteita, joissa olisi mahdollista rohkeasti kokeilla ja käyttää monipuolisia monimuotoisuutta edistäviä keinoja.

Tämän opinnäytetyön tavoite on selvittää, millaisin keinoin Lahden kaupunginosapuistoista voi tulla kaupunkiluonnon monimuotoisuuden kokeilukenttiä ja malliesimerkkejä, niiden historiaa ja ominaispiirteitä unohtamatta. Pyrkimys on esittää konkreettisia toimenpiteitä, joita voidaan toteuttaa eri kaupunginosapuistoissa. Tutkimuskysymys on: Millä keinoin kaupunginosapuistojen monimuotoisuutta voidaan kehittää.

Lahti on Euroopan ympäristöpääkaupunki vuonna 2021. Vuoden tavoitteita ovat muun muassa sujuva ja hyvinvointia lisäävä arki sekä parhaat ympäristöratkaisut kestäviin kaupunkeihin. Vuosi rakentuu neljän teeman ympärille. Teemat ovat hiilineutraali elämä, kiertotalous, osallisuus sekä luonto ja vesi. Tämän opinnäytetyön aihe, monimuotoisuuden kehittäminen Lahden kaupunginosapuistoissa, tavoittaa kaikki neljä teemaa.

Kesällä 2020 suoritin hortonomiopintojen asiantuntijaharjoittelun Lahden kaupungin vihertoimessa. Harjoittelussa kehitin kaupunginosapuistojen viitesuunnitelman ja jokaiselle kaupunginosapuistolle puistokortin. Tämän opinnäytetyön perusteella

puistokortteihin täydennetään monimuotoisuutta kehittäviä toimenpiteitä, joita on mahdollista soveltaa myös muilla viheralueilla. Opinnäytetyössä ei oteta kantaa toimenpiteiden kustannuksiin tai taloudellisiin vaikutuksiin. Työn on tilannut Lahden kaupunki, Kaupunkiympäristön palvelualue.

2 Globaali monimuotoisuus

Maapallon ilmasto on ollut muutoksessa koko planeetan olemassaolon ajan, ja muutosten ansiosta luonto on muovaantunut sellaiseksi kuin se nyt on (Ilmatieteen laitos ym., n.d.a). Ihmisen toiminta on kiihdyttänyt ilmastonmuutosta, ja vuosikymmenet 1980-luvusta alkaen ovat olleet aina edellistä lämpimämpiä. Sen seurauksena muun muassa jäät ja jäätiköt ovat sulaneet ja kutistuneet, valtameren lämpötila ja vedenpinta ovat nousseet ja toisaalla sademäärät, toisaalla kuivuus ovat lisääntyneet. (Ilmatieteen laitos ym., n.d.b) Jotta muutokset hidastuvat ja peruuttamattomia muutoksia voidaan välttää, lähes kaikki maat ovat sitoutuneet Pariisin ilmastosopimukseen ja sen edellyttämään ilmaston lämpenemisen pysäyttämiseen alle kahteen asteeseen. (Luonnonvarakeskus, n.d.a)

Suomeen kohdistuvat ilmastonmuutoksen seuraukset, kuten kasvukauden lämpeneminen ja pidentyminen voivat vaikuttaa positiivisilta, mutta aiheuttavat suuria riskejä. Muuttuvat kasvuolosuhteet parantavat joidenkin haitallisten vieraslajien ja heikentävät monien kotoperäisten lajien selviämistä. Suomeen levinnee uusia kasvitauteja ja tuholaisia, mitkä edelleen muuttavat lajistoa ja elinympäristöjä. (Luonnonvarakeskus, 2017) Luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen sekä Suomessa että maailmanlaajuisesti antaa vankan puskurin ilmastonmuutoksen seurauksia vastaan.

Luonnon monimuotoisuus on ihmisen hyvinvoinnin elinehto. Luonto pitää hengissä yksilöitä ja yhteiskuntia, ja on äärimmäisen arvokas myös talouden näkökulmasta. Monimuotoinen luonto on niin ravinnon, polttoaineiden kuin lääkkeiden lähde. Luonto on elintärkeä suodattaessaan ja torjuessaan sadevesiä, ilmansaasteita ja kuumuutta. (Euroopan ympäristökeskus, 2020) Puhumattakaan luonnon hyvinvointivaikutuksista: luonnossa liikkuminen muun muassa laskee verenpainetta, kohottaa mielialaa ja helpottaa stressinhallintaa (Luonnonvarakeskus, n.d.b).

Samalla kun ihminen elää monimuotoisesta luonnosta, ihmisen toiminta on monimuotoisuuden suurin uhka. Ihminen levittäytyy kaikkialle ympäristöönsä hyödyntäen sitä kestävämmällä tavalla. Se johtaa elinympäristöjen muuttumiseen, pirstoutumiseen ja katoamiseen. Äärimmäisin vaikutus on lajien kuoleminen sukupuuttoon. Yhden lajin katoaminen kuulostaa harmittomalta, mutta sillä on laajat vaikutukset. Se on elinympäristössään vaikuttanut muihin siellä oleviin lajeihin, joiden elinympäristö katoamisen myötä muuttuu. Elinympäristöön voi katoamisen myötä tulla tilaa uusille lajeille, jotka pahimmillaan valtaavat koko elinympäristön ja tukahduttavat muut lajit. Muutokset ovat pitkiä ketjuja, joiden kaikkia vaikutuksia ei vielä tunneta. (Walls & Puhakka, 2005, ss. 48–49)

2.1 Monimuotoisuuden määrittely

Luonnon monimuotoisuus eli biodiversiteetti tarkoittaa elollisen luonnon rikkautta. Tavallisimmin luonnon monimuotoisuutta tarkastellaan kolmella eri tasolla. Geneettinen monimuotoisuus tarkoittaa eliölajien ja populaatioiden välistä ja sisäistä vaihtelua yksilöiden perinnöllisessä aineksessa. Elinkykyisessä populaatiossa on runsaasti yksilöitä, ja geneettistä vaihtelua niiden välillä. (Walls & Puhakka, 2005, ss. 40–41) Perinnöllinen monimuotoisuus lisää vastustuskykyä ympäristön muutoksia sekä kasvitauteja ja -tuholaisia vastaan. Samassa yhteisössä esiintyvien lajien lukumäärä ja niiden yksilöiden perinnöllinen monimuotoisuus voivat vahvistaa ja ylläpitää toisiaan. Yhden lajin monimuotoisuus voi vaikuttaa positiivisesti myös sitä ravintonaan käyttävien lajien monimuotoisuuteen. (Jarkko ym., 2019, s. 14)

Geneettisen monimuotoisuuden suojelu on tehokkainta, kun monimuotoisuutta suojellaan sen kaikilla tasoilla, tunnistetaan uhanalaisimmat ja muut paikallisesti tärkeät populaatiot, ja turvataan niiden elinmahdollisuudet. (Jarkko ym., 2019, s. 39). Viheralueilla geneettistä monimuotoisuutta voidaan kehittää jättämällä mahdollisimman paljon koskemattonta luontoa edelleen koskemattomaksi. Kasvihankinnoissa tulee huomioida niiden lisäystapa, ja käyttää pistokas- ja mikrolisättyjen taimien ohella siemenlisättyä materiaalia.

Lajidiversiteetti, eli lajien monimuotoisuus, on helpoimmin havainnoitava ja siksi yleisimmin käytetty monimuotoisuuden mittari. Se tarkoittaa lajistollista runsautta ja vaihtelua. On huomattava, että pelkkä lajien suuri määrä ei vielä ole osoitus monimuotoisuudesta:

tärkeämpää on lajien tehtävä ekosysteemissä. Monimuotoinen lajisto kattaa ravintoketjun eri tasot sisältäen monimuotoisesti tuottajia, kuluttajia ja hajottajia. (Walls & Puhakka, 2005, ss. 41–43)

Lajistollisesta runsaudesta huolehditaan muun muassa suojelulla. On keskeistä tunnistaa etenkin uhanalaiset ja vaarantuneet lajit. Lajit voi huomioida kaavamerkinnoissa, kuten liito-oravan kohdalla Ympäristöministeriö on ohjannut (Ympäristöhallinto, 2017). Viheralueilla voi ottaa käyttöön Santamourin mallin. Sen mukaan alueella, kuten esimerkiksi laajalla viheralueella, on korkeintaan 10 prosenttia samaan lajiin, 20 prosenttia samaan sukuun ja 30 prosenttia samaan heimoon kuuluvia kasveja. (Santamour, 1990) Kasvivalinnoissa tulee huomioida myös eläinlajien tarpeet ja valita kasveja, joita eläimet voivat käyttää ravinnoksi ja suojaksi pesintään. Hoitotoimenpiteet on ajoitettava niin, että pesintä ei häiriinny ja suojakasvillisuutta on aina riittävästi. Tärkeää on myös haitallisten vieraslajien torjunta. Levitessään ne vievät sijaa alkuperäislajeilta ja -elinympäristöiltä ja yksipuolistavat lajistoa. Ne voivat aiheuttaa haittaa terveydelle ja heikentää virkistysmahdollisuuksia viheralueilla. (Maa- ja metsätalousministeriö ym., n.d.)

Ekosysteemien diversiteetti tarkoittaa vaihtelua laajemmassa mittakaavassa: erilaisten luontotyyppien tai elinympäristöjen monimuotoisuutta. Ekosysteemin diversiteetin arviointia vaikeuttaa se, että monimuotoisuus ei ole pysyvä tila, vaan muutoksessa. Alueen sukkession loppuvaiheen eliöyhteisön ajatellaan olevan monimuotoisempi kuin sukkession alkuvaiheessa. Eri sukkessiovaiheissa olevat alueet taas muodostavat yhdessä osiaan rikkaamman kokonaisuuden. (Walls & Puhakka, 2005, ss. 42–44)

Ekosysteemien monimuotoisuutta voi turvata muuttamalla ennen kaikkea maankäyttöä. Tärkeää on ohjata rakentaminen pois koskemattomilta luontoalueilta. Rakennettuun ympäristöön voi kehittää uusluontoa ja mikrohabitaatteja, eli pienelinympäristöjä. Esimerkiksi taskuniitty tai paahderinne on helppo tapa saada aikaan suuri muutos pienelle alalle, ja se voi innostaa suuren mittakaavan muutoksiin. (Nieminen, 2021) Kaupunkialueen järvet, kosteikot, suot, purot ja ojat taas voivat olla merkittäviä elinympäristöjä sekä tärkeitä virkistysalueita, ja ne voivat auttaa hulevesien hallinnassa. Luontaisiin painanteisiin perustettavissa kosteikoissa voidaan hyödyntää istutettuja luonnonkasveja sekä maaperän siemenpankin kasveja. Maaperän biologista monimuotoisuutta voi tukea välttämällä

keinolannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden käyttöä sekä voimakasta maanmuokkausta (Luonnonvarakeskus, 2020) Maaperän monimuotoisuus voi osaltaan vaikuttaa myös siihen, kuinka paljon maaperä sitoo hiiltä ilmakehästä ja vapauttaa sitä takaisin ilmaan (Peltoniemi, 2020).

Elinympäristöihin vaikuttavat myös hiljaisuus ja pimeys. Kummatkin ovat tärkeitä niin ihmisille, eläimille kuin kasveille. Valon ja pimeän vaihtelu on ekosysteemien perusominaisuus, ja valon lisääntyminen vaikuttaa sekä päivä-, hämärä- että pimeäaktiivisiin eläinlajeihin. Myös kasvit reagoivat päivänpituuteen. Rakennetussa ympäristössä on kiinnitettävä huomiota valon suuntaan, määrään ja ajoitukseen, luonnonpimeyden vaalimiseen sekä hiljaisten alueiden luomiseen, kehittämiseen ja säilyttämiseen. (Lyytimäki, 2014, ss. 13–14)

2.2 Kansainvälisiä monimuotoisuustavoitteita

Maapallon monimuotoisuutta pyritään suojelemaan ja edistämään lukuisilla kansainvälisillä sopimuksilla. Yhdistyneiden kansakuntien ympäristö- ja kehityskonferenssi Rio de Janeirossa vuonna 1992 teki biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (Convention on Biological Diversity, CBD). Sopimuksen päätavoite on maapallon ekosysteemien, eläin- ja kasvilajien ja niiden perintötekijöiden monimuotoisuuden suojeleminen, luonnonvarojen kestävä käyttö ja perintöaineksen käytöstä saadun hyödyn oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako. Euroopan unioni on mukana sopimuksessa, ja Suomen eduskunta hyväksyi sopimuksen vuonna 1994. (Asetus biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta 78/1994) Sopimuksen allekirjoittajat kokoontuivat vuonna 2010 osapuolokokoukseen, jossa hyväksyttiin päivitetty kansainvälinen biodiversiteettistrategia ja asetettiin vuoteen 2020 ulottuvat, kokouksen pitopaikan mukaan nimetyt Aichi-tavoitteet. Strategian ja tavoitteiden missio oli varmistaa, että ihmisille keskeisiä ekosysteemipalveluja tuottavat ekosysteemit on turvattu vuonna 2020. (Convention on Biological Diversity ym., 2016) Tavoitteet eivät täytyneet (Ympäristöministeriö, n.d.a).

Seuraava YK:n biodiversiteettisopimuksen osapuolokokous järjestetään Kiinan Kunmingissa lokakuussa 2021. Kansalaisjärjestöt odottavat kokoukselta ja sen osanottajamailta

sitoutumista entistä merkittävämpiin luonnonsuojelu- ja ennallistamistavoitteisiin. (Annala, 2021)

3 Monimuotoisuus viheralueilla

Suomalaisista 72 prosenttia asuu kaupunkialueilla, mutta kaupunkialueet kattavat vain viisi prosenttia maan pinta-alasta (Suomen ympäristökeskus, 2020a). Kaupunkiasuminen on siis tiivistä. Tässä tilanteessa ja kaupunkien edelleen tiivistyessä ja laajentuessa korostuu kaikkien vapaasti ja esteettömästi saavutettavissa olevien viheralueiden merkitys.

Viheralueet ovat vihreää infrastruktuuria, joka tarkoittaa sekä ihmisen rakentamia että luonnonympäristöjä. Käsitteeseen sisältyy myös pienvesiin ja vesialueisiin liittyvä sininen infrastruktuuri. Vihreää infrastruktuuria on hoidettava niin, että se tuottaa tärkeitä ekosysteemipalveluita hiilensidonnasta virkistykseen myös tulevaisuudessa. (Viher-KARA-verkosto, 2013) Yksittäisten viheralueiden tulee yhdistyä toisiinsa ja muodostaa viherverkosto. Se parantaa ihmisten ja eläinten liikkumismahdollisuuksia ja yksinkertaisesti lisää kasvillisuuden määrää ja viheralueiden pinta-alaa. Näin voidaan paitsi puuttua elinympäristöjen pirstoutumiseen, myös parantaa asukkaiden asumismukavuutta.

3.1 Viheralueet terveyttä edistävänä ympäristönä

Viheralueiden säätely-, ylläpito- ja kulttuuriset ekosysteemipalvelut edistävät asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia. Etenkin puilla on kaupunkiympäristössä suuri merkitys, sillä mitä enemmän lehtipinta-alaa kasvilla on, sitä suurempi hyöty siitä on. Esimerkiksi pienhiukkasten sidonta on suoraan verrannollinen lehtipinta-alaan. Varjostamisen lisäksi kasvillisuus viilentää ilmaa haihduttamalla vettä. (Tuhkanen, 2020, ss. 10–11) Lehdet ja neulaset vaimentavat tehokkaasti myös liikenteen melua, joka häiritsee keskittymistä ja unta.

Luontoympäristö rauhoittaa, rentouttaa ja virkistää: tiedetään, että jo lyhyt käynti kaupunkiluonnossa vähentää stressiä. Luonnon elvyttävät vaikutukset näkyvät niin ihmisten fyysisessä toiminnassa ja voinnissa, tunteissa kuin käyttäytymisessäkin. Luonto vaikuttaa positiivisesti myös ihmisiin, joilla ei ole stressiä. (Korpela, 2007, ss. 364–367) Kuntoutusympäristöksi luonto sopii muun muassa muistisairaille. (Rappe, 2020)

Monipuolinen altistus ympäristön luonnollisille mikrobeille kehittää elimistön puolustusjärjestelmää. Altistus on sitä vähäisempää, mitä rakennetumpi ympäristö on. (Puhakka ym., 2019, s. 107) Kaupunkiluonto on matalan kynnyksen paikka sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen, ja kaupunkipuistot soveltuvat myös tapahtumanjärjestämiseen. Voidaan sanoa, että kuvatut hyödyt ovat suuremmat monimuotoisessa kuin yksipuolisessa ympäristössä.

Esteettinen kokemus ympäristöstä on elämänlaatua parantava kulttuurinen ekosysteemipalvelu. (Kopperoinen, 2015, s. 162) Esteettinen kokemus voi olla aistien havaittava tai kuvittelua vaativa. Kun asioita tarkastellaan niiden itsensä, eikä esimerkiksi hyödyn vuoksi, ne muuttuvat esteettisiksi. (Haapala, 2015, ss. 22–26) Kaupunkiympäristössä esteettisyys syntyy paikasta ja paikallisuudesta, arkipäiväisyydestä ja paikan tunnelmasta ja ominaisuuksista, jotka voi kokea monin eri tavoin. (Vihanninjoki, 2015, s. 72) Se voi vahvistaa paikkaan sitoutumista ja yhteisöllisyyden tunnetta.

3.2 Viheralueet toiminnallisena ympäristönä

Viheralueet tarjoavat lukuisia toimintoja leikkimisestä liikuntaan ja maisemien katselusta sosiaaliseen kanssakäymiseen. Asukkailla tulisi olla korkeintaan 300 metrin tai viiden minuutin kävelymatka lähimmälle viheralueelle, lähipuistoon. Viheralueiden toiminnoissa on huomioitava eri käyttäjäryhmät, ja etenkin lähiviheralueiden on oltava kaikenikäisten ja -kuntoisten saavutettavissa. (Pouta & Heikkilä, 1998, s. 14) Osa toiminnoista, kuten laajat liikunta-alueet ja erikoislajien kentät, hajautetaan usein eri viheralueille alueellinen tasa-arvo huomioiden.

Jokaisen viheralueen tulee olla turvallinen toiminnallinen ympäristö. Se edellyttää huolellista suunnittelua ja rakentamista, turvallisten materiaalien käyttöä ja säännöllistä kunnossapitoa. Reitit ovat yksi viheralueiden toiminnallisuus, ja jotta liikkuminen on turvallista, eri liikkumistavat ohjataan opastein eri reiteille, tai reitti mitoitetaan riittävän leveäksi. Reitit voivat kytkeä eri viheralueita yhteen ja muodostaa laajan kokonaisuuden. Parhaimmillaan reitit ovat viheryhteyksiä, joiden avulla muodostuu kaupungin laaja viherverkosto. (Pouta & Heikkilä, 1998, s. 16) Viheralueiden on tarjottava myös esteettömiä toiminnan ja viihtymisen mahdollisuuksia. Esteettömiä reittejä ja toimintoja tulee löytyä jokaisesta kaupungista ja

mahdollisimman monesta puistosta. Liikkumisen esteettömyyden lisäksi on kiinnitettävä huomiota aisteihin, tasapainoon ja muistiin liittyviin haasteisiin. (Invalidiliitto, n.d.)

3.3 Viheralueiden merkitys hiilensidonnassa

Kuntien hiilitasekartoituksessa todetaan, että kaupunkien kasvillisuusalueiden hiilivarastot ovat suurimmat metsissä, sitten pelloissa, ja pienimmät muilla viheralueilla, kuten rakennetuissa puistoissa. Kasvillisuuteen ja maaperään sitoutuu sitä enemmän hiiltä, mitä enemmän on pysyvää kasvillisuutta. Kartoituksessa asetettiin viheralueiden hoitoluokat paremmuusjärjestykseen sen perusteella, kuinka paljon ne sitovat hiiltä. Eniten hiiltä sitovat arvometsät C5 ja vähiten edustusviheralueet A1. Paremmuusjärjestys esitetään seuraavassa taulukossa (Taulukko 1). (Rasinmäki & Känkänen, 2014a, ss. 2–3)

Taulukko 1. Viheraluehoitoluokat suurimmasta pienimpään maaperän hiilivaraston koon mukaan (Rasinmäki & Känkänen, 2014a, s. 3)

Lyhenne	Hoitoluokka
C5	Arvometsät
C2/C3	Ulkoilu- ja virkistysmetsä, suojametsä
C4	Talousmetsä
C1	Lähimetsä
B1	Maisemapellot
A3	Käyttö- ja suojaviheralueet
B4	Avoimet alueet ja näkymät
B2/B3	Käyttöniityt, maisemaniityt ja laidunalueet
A2	Käyttöviheralueet
A1	Edustusviheralueet

A- ja B-hoitoluokkien hiilivarastolaskennassa todettiin, että niiden hiilivarastot pienenevät sen jälkeen, kun ne on raivattu metsästä tai pellosta viheralueeksi. Metsissä hiilimäärä vaihtelee metsätyyppin, hoitomenetelmien ja hoidon intensiteetin perusteella. C1-luokassa (lähimetsät) maaperän hiilivarasto on pienin, koska maahan jätetään muihin luokkiin verrattuna vähiten kantoja, hakkuujätettä ja muuta kariketta.

Laskelmista voidaan päätellä, että on tärkeää säilyttää ja lisätä merkittävimpiä hiilensidonta-alueita ja kehitettävä heikompien alueiden hiilensidontaa. Rakennettujen viheralueiden

hiilensidonta paranee suosimalla runsasta, rehevää, monikerroksellista kasvillisuutta ja sen luonnonmukaista hoitoa, sekä välttämällä kasvimateriaalin poistoa alueelta. (Rasinmäki & Känkänen, 2014a, ss. 17–23)

Hiilensidontaan liittyviä uhkia ovat kaupunkirakenteen hajautuminen ja viherrakenteen pirstoutuminen, metsien ja peltojen raivaaminen rakentamiseen, käytöstä poistuneiden alueiden jättäminen rakentamatta, maaperän tiivistyminen sekä kasvillisuusalueiden häviäminen. Samat uhat kohdistuvat myös monimuotoisuuteen. (Rasinmäki & Känkänen, 2014b, s. 7)

3.4 Monimuotoisuuden edistäminen viheralueilla

Viheralueiden monimuotoisuus huomioidaan eurooppalaisissa kaupungeissa enenevässä määrin. Esimerkiksi Barcelonan puistoluokituksessa ovat mukana biodiversiteettipuistot (Gardens for biodiversity), joissa kehitetään elinympäristöjä eläin- ja kasvilajeille. Puistoissa käytetään erilaisia kasviyhdistelmiä tavoitteena houkutella monilajista eläimistöä tarjoamalla ravintoa ja suojaa ympäri vuoden. Kasvialustan tulee sisältää runsaasti orgaanista ainetta ja maaperäeliöitä. Kasvien lisäksi kiviryhmät ja puunrungot tarjoavat suojaa hyönteisille ja matelijoille. Joissain kohteissa on hyönteishotelleja. (Barcelonan kaupunki, n.d.)

Glasgow'n kaupungin habitaattien ja lajien tukemiseen tähtäävät ohjelmat sisältävät toimenpiteitä lainsäädännöstä tutkimukseen, kunnossapitoon, neuvontaan ja viestintään. (Glasgow'n kaupunki, n.d.a) Asukkaita osallistetaan biodiversiteettiä tukevaan toimintaan monin tavoin. Vapaaehtoistyöntekijöiden avulla pyöritetään muun muassa Flower Power -taimistoa. Taimisto viljelee kukkia, joiden avulla pyritään pysäyttämään tärkeiden paikallisten habitaattien luontokato. (Glasgow'n kaupunki, n.d.b)

Lontoossa Biodiversity Evidence – Better Outcomes from Planning -projektissa kerätään ja päivitetään tietoa biodiversiteetin huomioimiseksi aluesuunnittelussa. Tietopaketeissa on ohjeistusta muun muassa eri lajien ja elinympäristöjen tukemiseen. (Greenspace Information for Greater London CIC, n.d.a) Puistojen ja viheralueiden toimintasuunnitelmassa taas neuvotaan työstämään biodiversiteetille määritelmä sopimustekstejä varten, jotta

sopimuksen osapuolet puhuvat samasta asiasta. (Greenspace Information for Greater London CIC., n.d.b)

Myös Suomessa osa kaupungeista antaa varsin konkreettisia ohjeita monimuotoisuuden tukemiseksi. Helsingin kaupungin LUMO-toimintaohjelmassa on 90 toimenpidettä, joissa selvittämisen ja pyrkimisen ohella konkreettisesti lisätään (mm. lahoppuuta, viherkattoja, pölyttäjätystävällisiä kasveja), tehdään (kelluvia pesimälauttoja linnuille) ja hävitetään (haitallisimmat vieraslajit). (Helsingin kaupunki, 2020) Turun kaupunki on syksyllä 2020 aloittanut luonnon monimuotoisuusohjelman laatimisen. Tavoite on kehittää käytännön toimenpiteitä, joista yksi on sinivierherkertoimen ottaminen käyttöön. Sillä pyritään ohjaamaan hulevesien hallintaa sekä vihreän pinnan määrää ja laatua. (Turun kaupunki, 2020) Tampereella valmistellaan luonnon monimuotoisuusohjelmaa (LUMO-ohjelma) vuosille 2021–2030. Ohjelma tavoittelee monimuotoista ja ilmastonmuutokseen sopeutuvaa kaupunkiluontoa, turvaa uhanalaisille luontotyypeille ja lajeille, toimivia ekologisia verkostoja, hyvää vesistöjen ja pienvesien tila ja niiden monimuotoista eliöstöä, tehokasta vieraslajien torjuntaa sekä sitä, että asukkaat tuntevat lähiluontonsa ja toimivat sen hyväksi. Ohjelma valmistuu kevään 2021 aikana. (Tampereen kaupunki, 2020)

4 Lahden kaupunki monimuotoisuuden edistäjänä

Lahden kaupungin toimintaa monimuotoisuuden ympärillä ohjaavat kansainväliset ja kansalliset lait, asetukset ja sopimukset sekä omaehtoiset sitoumukset. Monimuotoisuus ja hyvä ekologinen tila ovat kaupungin viheralueverkoston tavoitteita. Myös viheralueohjelmassa on monimuotoisuuden ylläpitoon ja kehittämiseen tähtäviä toimia. Monimuotoisuus sisältyy Lahden ympäristöpääkaupunkivuoteen.

4.1 Kansallisia velvoitteita monimuotoisuuden edistämiseksi

Suoraan luontoon ja ympäristöön liittyvää lainsäädäntöä on runsaasti, ja välillisesti vaikuttavaa vielä enemmän. Lähtökohta löytyy perustuslaista, jonka mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta kuuluu kaikille (Perustuslaki 11.6.1999/731 §20). Ajankohtaisimpia aiheita taas on käynnissä oleva luonnonsuojelulain uudistus. Uudistuksella pyritään esimerkiksi parantamaan lajien ja luontotyyppien suojelua, estämään

elinympäristöjen pirstoutumista sekä edistämään ekologista kompensatiota.

(Ympäristöministeriö, n.d.b)

Suomen viimeisin biodiversiteettistrategia on valtioneuvoston vuonna 2012 hyväksymä Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön toimintaohjelma 2013–2020, Luonnon puolesta – ihmisen hyväksi. Kansallinen toimintaohjelma sisältää myös Euroopan unionin tavoitteet. Strategian visio oli, että Suomen luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen on pysäytetty vuoteen 2020 mennessä. (Ympäristöministeriö, n.d.c)

Strategian käytännön toteuttamiseksi kehitettiin 105 toimenpidettä, joista osa liittyy suoraan rakennettuun ympäristöön. Yksi toimenpiteistä on kaupunkiluonnon monimuotoisuuden köyhtymisen hidastaminen lisäämällä tietämystä ja kehittämällä maankäytön suunnittelua. Tämä tehdään esimerkiksi monimuotoisuuden kannalta tärkeitä alueita ja niiden välisiä yhteyksiä säilyttämällä ja palauttamalla sekä suunnittelu- ja hoitokäytäntöjä kehittämällä. Kansallisten kaupunkipuistojen verkoston laajentaminen on toinen esiin nostettu toimenpide. Kaupunkipuistojen tehtävä on säilyttää kaupunkiluonto ja kulttuuriympäristö laajana kokonaisuutena. (Convention on Biological Diversity ym., 2019)

Suomen kuudennessa maaraportissa todetaan, että vuodelle 2020 asetettua tavoitetta luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämistä ei saavuteta. Edistymistä on tapahtunut, mutta ei riittävästi. Raportti toimii pohjana seuraavalle kansalliselle biodiversiteettistrategialle ja toimenpideohjelmalle. Siihen sisältyvät myös YK:n kansainvälisen biodiversiteettisopimuksen uudet tavoitteet, joista päätetään keväällä 2021. (Suomen ympäristökeskus, 2020b)

4.2 Lahden kaupungin toimia monimuotoisuuden suojelemiseksi

Kuntien toimintaa ohjaavat ja rajoittavat kansalliset ja kansainväliset lait ja sopimukset. Perinteinen tapa turvata monimuotoisuutta on luontoalueiden suojelu.

Natura 2000 -verkosto on yksi Euroopan unionin keinoista pysäyttää luontokato. Suomessa verkostoon on liitetty lähes 2000 aluetta. (Ympäristöministeriö, n.d.d) Lahdessa Natura-alueita on kaksi: Linnaistensuo ja Pesäkallio. (Suomen ympäristökeskus, 2020)

Metso-ohjelma on Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2014–2025. Ohjelman tavoite on pysäyttää metsien luontotyyppien ja metsälajien taantuminen, sekä vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden hyvä kehitys. Ohjelma perustuu vapaaehtoisuuteen, ja suojelun lisäksi se mahdollistaa myös metsien talouskäytön. (Maa- ja metsätalousministeriö, n.d.) Lahdessa kaupungin omistuksessa olevia Metso-kohteita ovat Viuha, Lapakiston luonnonsuojelualue ja sen laajennus Nastolassa sekä Kintterön luonnonsuojelualue Lahden ja Hollolan rajalla. (Lahden seudun luonto, n.d.)

Helmi-elinympäristöohjelma pyrkii puuttumaan elinympäristöjen vähenemiseen ja niiden laadun heikkenemiseen maanomistajien vapaaehtoisuuden myötä. Ohjelmassa on erikseen kunnille kohdistettu Kunta-Helmi-erityisavustus. Lahti ja Hollola ovat saaneet Kunta-Helmi-avustusta Kintterönsuon monimuotoisuuden ja käytön turvaamiseen. (Ympäristöministeriö, 2020)

Lahden kaupunki on allekirjoittanut Aalborgin sitoumukset, joiden tavoite on tehostaa kestävä kehitystä kunnissa. Allekirjoittajat sitoutuvat muun muassa laajentamaan ja hoitamaan luonnonsuojelu- ja viheralueita, edistämään ja lisäämään biologista monimuotoisuutta, välttämään kaupunkirakenteen hajautumista sekä vähentämään globaalia ympäristön kuormitusta. (Hakanen, 2005)

Lahdesta on tunnistettu ja merkitty pieniä luonnon monimuotoisuuskohteita (lumo). Osa lumo-kohteista on mahdollista perustaa luonnonsuojelualueiksi. (Lahden kaupunki, 2020a)

Lahden kaupunginpuutarhuri Kirsi Kujala on asiantuntijaharjoittelujaksoni ohjauskeskustelussa maininnut mahdollisuuden kehittää kaupunginosapuistoja niin, että niistä voi kehittyä uusia lumo-kohteita (Kujala, 2020).

4.3 Lahden kaupungin viheralueverkosto

Lahden viheralueverkostoon kuuluvat kaupungin puistot, metsät, pellot, niityt, leikki- ja liikunta-alueet, ranta- ja vesistöalueet, sekä julkiset ja yksityiset piha-alueet. Ne tekevät kaupungista viihtyisän asua, lisäävät kaupungin monimuotoisuutta ja tuottavat ekosysteemipalveluita. (Lahden kaupunki, 2020a) Vuonna 2020 valmistunut Lahden virkistysalueverkoston yleissuunnitelma tarkastelee kaupungin viheralueverkostoa

painottaen viheralueiden virkistyskäyttöä ja virkistysyhteyksiä. Yksityiset piha-alueet on näin ollen jätetty suunnitelman ulkopuolelle. Virkistysalueverkoston kehittämisen tavoitteita ovat viheralueiden hyvä ekologinen tila, helppo saavutettavuus, sekä monimuotoisuus ja elämyksellisyys.

Virkistysalueverkoston toiminnallinen ja maisemallinen ydin on Salpausselkä. Se on merkittävä tunnusmerkki sekä keskeinen viheryhteys kaupungin halki. Virkistysalueverkosto jaetaan kolmeen osaan: lähivirkistys-, ulkoilu- ja luonto- sekä metsä- ja viljelyvyöhykkeeseen. Lähivirkistysvyöhyke sijoittuu kaupunkirakenteeseen ja sisältää asemakaavoitettuja viheralueita. Keskeisimmistä lähivirkistysalueista on muodostettu verkoston uusin osa, kaupunginosapuistot.

4.4 Lahden kaupungin viheralueohjelma

Lahden kaupungin viheralueohjelma 2013–2025 asettaa kaupungin viheralueille strategiset ja toiminnan tavoitteet. Strategisista tavoitteista ensimmäinen on säilyttää Lahden maisemallisesti ja kulttuurisesti arvokkaat ympäristökokonaisuudet, jotka tukevat kaupungin identiteettiä. Tavoitteiden mukaan kaupungin viherverkostoa tulee kehittää ekologisuus ja toiminnallisuus huomioiden. Kestävälle kehitykselle sekä turvalliselle ja viihtyisälle elinympäristölle on luotava edellytykset, ja luonnon tarjoamia elämyksiä ja terveyshyötyjä on edelleen edistettävä. (Lahden kaupunki, 2013) Toiminnan ratkaisussa korostetaan kattavan ja monipuolisen viheralueverkoston säilyttämistä ja kehittämistä, luonnonmukaisia, ekologisia ja resurssiviisaita suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon toimia sekä luonnontilan säilyttämistä osassa viheralueita. Monimuotoisuuden osalta viheralueohjelmassa todetaan, että suunnittelussa suositaan alueiden luontaista lajistoa, kasvilajeja valitaan monipuolisesti, elinympäristöjen monimuotoisuuteen kiinnitetään entistä enemmän huomiota, ja haitallisten vieraslajien torjuntaa edistetään.

Viheralueohjelman keskeinen painopiste on viheralueiden hoitoluokituksen yhdistäminen ekosysteemipalveluihin. Ohjelmassa jokaisesta hoitoluokasta on valittu viheralueyyppin tarjoamat keskeisimmät ekosysteemipalvelut. Esimerkiksi käyttö- ja suojaviheralueilla (A2 ja A3) tärkeimmät ekosysteemipalvelut ovat ilman puhdistuminen, veden kierron säätely ja hulevesien käsittely sekä sosiaaliset kohtaamiset. Viheralueohjelmassa sitoudutaan

tuottamaan ja ylläpitämään viheralueiden ekosysteemipalveluja suunnittelun ja hoidon keinoin. Tarkoituksena on hoitaa ja kehittää viheralueita niin, että ne tuottavat asukkaille mahdollisimman moninaisia hyötyjä. Jatkossa olisi tärkeää päivittää hoitoluokituksen ja ekosysteemipalveluiden taulukointi uuden RAMS-kunnossapitoluokituksen mukaiseksi.

4.5 Lahden ympäristöpääkaupunkivuosi

Lahti on Euroopan ympäristöpääkaupunki vuonna 2021. Titteli myönnetään Euroopan komission kilpailussa yhdelle kaupungille aina vuodeksi kerrallaan. Ympäristöpääkaupungin on oltava ympäristötoiminnan edelläkävijä, toimittava esimerkkinä muille kaupungeille ja kehitettävä kekseliäitä ratkaisuja ympäristöhaasteisiin. Lahden ympäristöpääkaupunkivuoden tavoitteet ovat kehittää sujuvaa ja hyvinvointia lisäävää arkea sekä ympäristöratkaisuja kestäviin kaupunkeihin. (Lahden kaupunki, 2021) Näitä voidaan tavoitella niin ilmastonmuutoksen kuin monimuotoisuuskriisin hillinnän kautta.

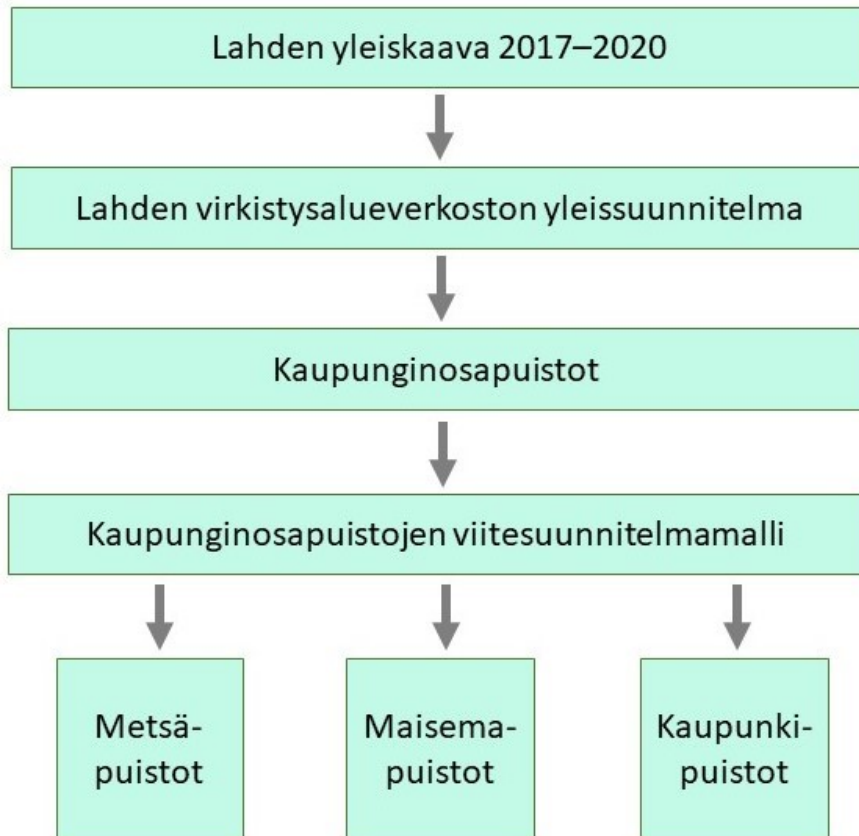
Teemavuosihakemuksessaan Lahden kaupunki onkin sitoutunut lukuisiin monimuotoisuutta parantaviin toimiin. Näitä ovat esimerkiksi 350–550 puun istuttaminen katu- ja viheralueille vuosittain liito-oravien ja lepakoiden liikkumisen helpottamiseksi, jatkuva budjetointi vieraslajien torjuntaan sekä uusien suunnitelmien teko biodiversiteettikohteisiin ja kaupunkipuistojen rakentamiseen. (Lahden kaupunki, 2020b)

5 Lahden kaupunginosapuistojen kehittäminen

Tämän opinnäytetyön tavoite on löytää ja koota keinoja, joilla Lahden kaupunginosapuistojen monimuotoisuutta voidaan kehittää. Opinnäytetyön pohjana on hortonomiopintojen asiantuntijaharjoittelussa Lahden kaupungin vihertoimessa kehittämäni kaupunginosapuistojen viitesuunnitelmamalli. Viitesuunnitelmamallia varten on vertailtu eri kaupunkien kaupunginosapuistoja ja perehdytty Lahden viheralueverkostoon, ja näiden tietojen perusteella täsmennetty Lahden kaupunginosapuistojen määritelmä ja perustiedot. Puistoverailun, muun taustatiedon sekä haastattelujen pohjalta kaupunginosapuistot jaettiin kolmeen ryhmään: metsä-, maisema- ja kaupunkipuistoiksi (Kuva 1). Lopuksi jokaisesta puistosta koottiin keskeiset tiedot puistokohtaisiin puistokortteihin. Korteissa esitetään kunkin kaupunginosapuiston yleispiirteet sekä sen maisemallinen tai

kaupunkikuvallinen ilme ja luonne. Viitesuunnitelmamallin, puistokorttien ja aiemmin tässä opinnäytetyössä kuvatus teorian pohjalta voidaan tehdä ehdotuksia kaupunginosapuistojen monimuotoisuuden kehittämiseksi.

Kuva 1. Kaupunginosapuistojen kehityksen prosessi

5.1 Suomalaisia kaupunginosapuistoja

Suomen virkistysalueiden suunnittelun, toteuttamisen ja hoidon pääperiaatteita ja laatutavoitteita on koottu ympäristöministeriön vuonna 1998 julkaisemaan Virkistysalueiden suunnittelu ja hoito -ympäristöoppaaseen. Se luokittelee virkistysalueet lähipuistoihin, ulkoilupuistoihin, ulkoilualueisiin ja retkeilyalueisiin. Luokituksen ulkoilupuistot viittaavat suoraan kaupunginosaan: niiden vaikutusalueita ovat taajamanosat ja kaupunginosat. Luokituksen mukaan ulkoilupuistot sijaitsevat 0,3–1 kilometrin etäisyydellä asutuksesta, ja niitä käyttävät päivittäin aikuiset, nuoret, perheet ja vanhukset. Niihin tulee päästä ilman autoa. Puistoissa kävellään, kuntoillaan, oleskellaan, leikitään, ulkoilutetaan koiria, uidaan, pelataan ja järjestetään tapahtumia. Ne ovat kooltaan 20–25 hehtaaria, osittain rakennettua

puistoa ja osittain luonnonmukaisia puistoalueita, metsiä ja niittyjä. Hoito on ”melko voimakasta”. (Pouta & Heikkilä, 1998, s. 14)

Nykyisten kaupunginosapuistojen määrittely ja nimeäminen vaihtelee kaupungeittain, mutta niistä löytyy myös selviä yhtäläisyyksiä. Helsingin, Järvenpään, Tampereen, Vaasan ja mielenkiinnon vuoksi myös Tukholman kaupunginosapuistojen määrittelyä on vedetty yhteen oheisessa taulukossa (Taulukko 2). Taulukko on suuremmissa koossa liitteenä (liite 1).

Taulukko 2. Kaupunginosapuistovertilu: Helsingin, Järvenpään, Tampereen, Vaasan ja Tukholman kaupunginosapuistot. (Puranen, 2020, s. 4)

	Helsinki	Järvenpää	Tampere	Vaasa	Tukholma
Määritelmä	Kaupunginosan sisäinen tai kaupunginosien välissä sijaitseva laajahko puisto, joka sisältää lähialueiden asukkaita palvelevia luonto-, kulttuuri- ja toimintaympäristöjä. Kaupunginosapuisto voi sisältää myös erityisatraktioita, jotka houkuttelevat kävijöitä kauempaa.	Tulevaisuuden kaupunginosapuistot ovat kaikenikäisten asukkaiden virkistys- ja leikkipaikkoja. Puistoissa nautitaan esteettikasta, kasvillisuudesta ja siellä istuskellaan. Puistoissa voi toimia harrasteryhmiä.	Sijainti kaupunginosan tai -osien keskellä, koko vaihtelee. Merkittäviä kaupunkikuvan elävöittäjiä. Päivittäisen leikin ja oleskelun lisäksi tarkoitettu eri ikäryhmien urheilu- ja ulkoiluharrastuksia ja erilaisia tapahtumia varten.	Lähipuistot/kaupunginosapuistot ovat rakennettujen alueiden keskeisiä julkisia puistoja, jotka vahvistavat kaupunginosan identiteettiä ja jäsentävät kaupunkia.	Kaupunginosapuiston koko on 5–50 hehtaaria. Ne ovat kaupungin suurimpia puistoja, ja niillä on useita toimintoja. Puistot vaihtelevat melko luonnonnäisistä puistoista hienoihin kaupunkipuistoihin.
Tehtävät	Kaupunginosapuisto on viheraluejärjestelmän tärkeä osa, helposti saavutettava, monipuolinen ja korkeatasoinen, kaikenikäisille sopiva ja houkutteleva, paikallista identiteettiä vahvistava, kaupunginosien välistä tasa-arvoa parantava.	Virikkeitä ja oleskelua eri ryhmille, erityisesti vanheneva väestö ja esteettömyys huomioiden. Viherverkon osana puistot vastaavat talven lyhentymiseen ja sateiden lisääntymiseen. Puistot rakentavat myönteistä kaupunkikuvaa.	Alueleikkipaikat sijaitsevat yleensä kaupunginosapuistoissa. Kaupunginosapuistot soveltuvat tapahtumien järjestämiseen. Kaupunginosapuistossa voi olla koirapuistoja.	Ne sijaitsevat asutuksen keskellä tai lähipiirissä ja ne on tarkoitettu kävelyyn, oleskeluun, leikkiin, urheiluun sekä niin ohjattuun kuin omaehtoiseen toimintaan.	Kaupunginosapuisto on hyvin hoidettu tai luonnonilmainen paikka oleskelulle, leikille ja liikkumiselle. Jokaisessa kaupunginosassa on vähintään yksi kukkiva, intensiivisesti hoidettu puisto. Puisto suunnitellaan käyttööksi kestäväksi kulttuuriympäristöksi.
Yleispiirteet	Kaupunginosapuistoissa on oltava kukkaistutuksia, puustonpenkkejä, leikkipaikkoja ja tilaa puistoliiikunnalle. Suurehkot puistot voivat olla osin rakennettuja ja osin luonnonmukaisia. Jaettu historiallisiin, teemallisiin, liikkunnallisiin ja tulevaisuuden puistoihin.	Etäisyys asuinalueilta korkeintaan 500 m. Vapaata luonnonmetsää, kenttä, riinteitä mäsänlaskuun, erikälille sopivia kalusteita ja varusteita ja yhteydet laajempiin viheralueisiin. Kaupunginosapuistot yhdistyvät toisiinsa ulkoilureittien avulla.	Etäisyys asunnosta korkeintaan 500 m. Koko 5–25 ha. Mittavimmat kaupunginosapuistot ovat luonnonmukaisia taajamametsiä ja vain vähäiseltä osaltaan rakennettuja toimintapuistoja.	Etäisyys asukkaista korkeintaan 500 m. Koko vähintään 1 ha. Sekä intensiivisesti hoidettuja, rakennettuja puistonosia, että luonnonmukaisia alueita. Kaupunginosapuistoihin voi sisältyä mm. lasten leikkipuistoja tai muita käyttöpuistoja.	Puistot jaetaan neljään luokkaan, niistä jokaisella on omat piirteensä: Luontoalueet ja luonnonpuistot; Maisemapuistot, laakot ja kentät; Mäkipuistot, kaupunki- ja toimintapuistot.
Erityistä	Kaupunginosapuisto voi olla myös vetovoimakohde, eli alue, jonka ominaispiirteet tai arvot ovat vetovoimaisia koko kaupungin kannalta. Esimerkki: Roihuvuoren Kirsikkapuisto.			Kukkaistutuksia voi osin korvata kukkivilla pensalla ja hoitonurmia kukkaniityillä (leviävät perennat ja sipulikasvit). Kehitetään kosteikko- ja perhospuistoja, liito-oravien sekametsäpuistoja sekä viiksitimalien ja ruokokertusten ruovikkopuistoja.	Kaupunginosilla on 1–3 vuoden välein kehitettävä kukkaohjelma (blomster program), joka kuvaa kuinka kukat istutetaan ja hoidetaan puistoissa ja toreilla.

Vertailun perusteella voidaan todeta, että kaupunginosapuisto on kaupunginosan sisäinen tai kaupunginosien välissä sijaitseva laajahko puisto, joka on lähialueiden asukkaiden yhteisöllinen ja toiminnallinen olohuone. Kaupunginosapuistoon on hyvät kulkuyhteydet kävellen, ja se on erilaisten käyttäjäryhmien saavutettavissa.

Kaupunginosapuistot sopivat paitsi päivittäiseen leikkiin ja oleskeluun, myös eri ikäryhmien urheilu-, ulkoilu- ja kulttuuriharrastuksiin ja erilaisiin tapahtumiin, sekä rauhoittumiseen ja

kasvillisuudesta tai luonnosta nauttimiseen kaikkina vuodenaikoina – myös esteettömästi. Kaupunginosapuistoista on yhteydet laajempiin viheralueisiin ulkoilureittien avulla.

Kaupunginosapuisto voi olla tai siihen voi kuulua erityisen houkutteleva kohde, kuten Roihuvuoren Kirsikkapuisto Helsingissä, johon tulee tutustumaan kävijöitä myös kauempaa. Keskenään erilaiset kaupunginosapuistot ovat merkittäviä viherverkoston osia ja kaupunkikuvan elävöittäjiä.

Eri kaupunkien puistoja yhdistävien yleispiirteiden perusteella voidaan todeta, että kaupunginosapuistojen tärkeimmät tehtävät ovat olla helposti saavutettava, monipuolinen ja korkeatasoinen, kaikenikäisille sopiva ja houkutteleva, paikallista identiteettiä vahvistava ja kaupunginosien välistä tasa-arvoa parantava.

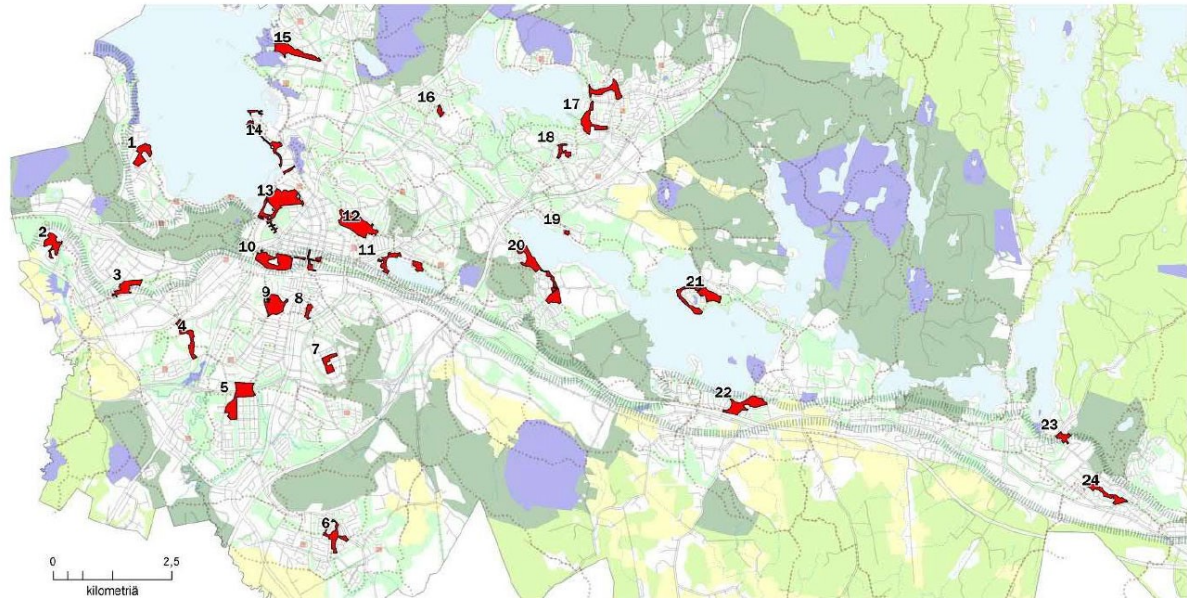
5.2 Lahden kaupunginosapuistojen määrittely ja tehtävät

Kaupunginosapuistot lisättiin uutena tasona Lahden kaupungin virkistysalueverkostoon yleiskaavatyön 2017–2020 yhteydessä laaditussa virkistysalueverkoston yleissuunnitelmassa. 24 kaupunginosapuistoa muodostettiin asuinalueiden lähivirkistysalueista. Sijoittelussa hyödynnettiin myös leikkialueiden palveluverkkotarkastelussa määriteltyjä alueellisia leikkipuistoja: monen puiston yhteydessä on leikkialue. Näin tehty puistojen sijoittelu varmistaa, että puistojen helmet eivät sijoitu vain keskustaan, vaan tasa-arvoisesti eri puolille kaupunkia. Kartta puistojen sijoittumisesta on alla (Kuva 2) sekä liitteenä (liite 2).

Kuva 2. Lahden kaupunginosapuistot. (Lahden kaupunki, 2020a, s. 20)

LAHDEN VIRKISTYSALUEVERKOSTO
KAUPUNGINOSAPUISTOT

1 Kankolanpuisto	9 Asemantaustanpuisto (perhepuisto)	17 Sepänojanpuisto
2 Erviänpuisto	10 Radiomäki, Kaupungintalon puisto ja Loviisanpääsi	18 Kissamäenpuisto
3 Männistörintne	11 Möysän uimaranta ja Jouljärven puistot	19 Kaukkarin ranta
4 Hennaian uuden asuinalueen puisto	12 Mustankallionmäenpuisto	20 Kariston rantapuisto ja Kivipuronpuisto
5 Patomäenpuisto ja -kenttä	13 Ranta-Kartanon, Pikku-Vesijärven ja Kariniemen puistot	21 Niemelänniemen puistot
6 Arometsänpuisto	14 Ankkuri - Ruoriniemen rantapuistot	22 Vanhankartanonmäki ja -puisto
7 Lilpolanmäki	15 Merrasojanpuisto	23 Kisaharjunpuisto
8 Esikköpuisto	16 Kytölan Kirkkotienmaa	24 Rekokivenpuisto

Kaupunginosapuistoissa näkyy Lahden maisemarakenteen monipuolisuus. Puistoja kehitettäessä ja hoidettaessa näistä ominaispiirteistä halutaan pitää kiinni. Siksi kaupunginosapuistoilla ei ole täysin yhtenäistä konseptia, vaan ne sisältävät vaihtelevasti luontoa, kulttuuria ja toiminnallisia alueita. Siitä huolimatta kaikilla kaupunginosapuistoilla on yhtä suuri merkitys ja painoarvo omilla alueillaan. Lahden kaupunginosapuistojen keskeiset piirteet kuvataan seuraavassa taulukossa (Taulukko 3).

Taulukko 3. Lahden kaupunginosapuistojen määritelmä, tehtävät, yleis- ja erityispiirteet.
(Puranen, 2020, s. 7)

Lahden kaupunginosapuistot	
Määritelmä	Monipuolinen ja monimuotoinen, keskeisellä paikalla helposti saavutettavissa sijaitseva viheralue. Kaupunginosan helmi, johon keskitetään toimintoja ja jonka kehittämiseen ja kunnossapitoon panostetaan.
Tehtävät	Vahvistaa alueen identiteettiä ja parantaa asuinalueen imagoa. Tarjoaa erilaisille käyttäjäryhmille paikan yhteiseen toimintaan.
Yleispiirteet	Sisältää vaihtelevasti luonto-, kulttuuri- ja toiminta-alueita. Leikkialueet ja pelikentät sijoittuvat puistojen rakennettuihin osiin. Kehitetään alueen luontoarvot, monimuotoisuus ja kulttuuriympäristön erityispiirteet huomioiden.
Erityistä	Osa kaupunginosapuistoista on nykyisiä viheralueita, osa sijoittuu tulevaan kaupunkirakenteeseen. Vetovoimakohteita ovat Perhepuisto, Lanupuisto ja Pikku-Vesijärven puisto.

Suuri osa kaupunginosapuistoista on nykyisiä viheralueita. Osa puistoista, kuten Niemelänniemi ja Hennala, sijoittuvat tulevaan kaupunkirakenteeseen. Niitä suunnitellaan ja rakennetaan samanaikaisesti koko asuinalueen kehittämisen kanssa. Kaupunginosapuistojen kehitystyössä halutaan vahvistaa kunkin alueen identiteettiä ja asuinalueen imagoa.

5.3 Lahden kaupunginosapuistot kolmessa ryhmässä

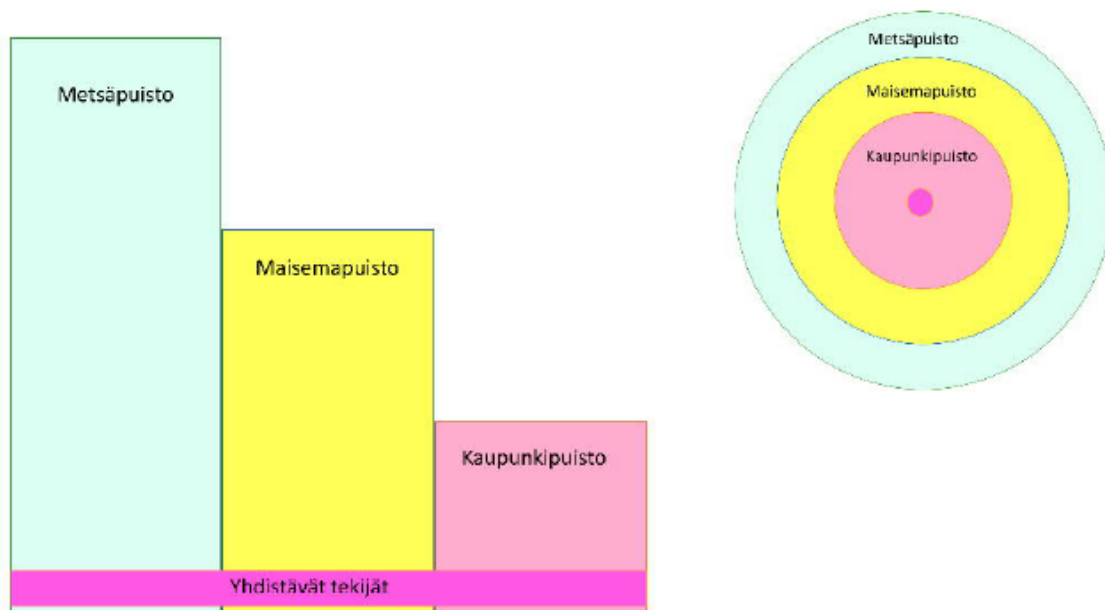
Lahden kaupunginosapuistojen viitesuunnitelmamallissa jaoin puistot kolmeen ryhmään: rakennettuihin kaupunkipuistoihin, vehreisiin maisemapuistoihin ja metsäpuistoihin. Jako tapahtui kunkin puiston hallitsevan piirteen mukaisesti. Monissa puistoissa on piirteitä myös muista puistoryhmistä. Ryhmittelyn tarkoitus on auttaa erottelemaan ja yhdistämään puistoja niin, että niitä voi käsitellä muutamana kokonaisuutena 24 yksittäisen puiston sijaan. Puistoja yhdistävät ja erottavat elementit myös tukevat ja vahvistavat toisiaan.

Seuraavassa kuvassa (Kuva 3) esitetään puistoryhmät kahdella tavalla. Pylväät osoittavat, että kaupunkipuistot ovat pääsääntöisesti pinta-alaltaan pienimpiä ja metsäpuistot laajimpia kaupunginosapuistoja. Sisäkkäiset kehät kuvaavat tapaa, jolla monissa puistoissa puiston keskusta ympäröi maisemapuistotyyppinen viheralue, ja jonka laidoilla laajemmissa puistoissa on vielä metsäpuistoa. Osassa puistoista on vain yhtä puistotyyppiä, esimerkiksi Kaupungintalon puisto on erittäin rakennettu kaupunkipuisto. Se kuitenkin kuuluu samaan ryhmään Radiomäen ja Loviisanpässin puiston kanssa, joita voidaan pitää metsä- ja maisemapuistoina.

Kaikkia kaupunginosapuistoja yhdistävä tekijä on puiston keskus, jossa on esimerkiksi opastetäulu ja penkkejä. Keskus on puiston luonteva kokoontumispaikka, ja se on usein leikkialueen yhteydessä.

Kuva 3. Kaupunginosapuistot kolmessa ryhmässä pinta-alan ja sijoittumisen mukaan esitettyinä (Puranen, 2020, s. 10)

Kaupunkipuisto (Kuva 4) on useimmiten keskusta-alueella sijaitseva, laadukas puisto. Kaupunkipuistossa on paljon kivettyjä pintoja, perennoja ja mahdollisesti kausikasveja.

Kuva 4. Esimerkki kaupunkipuistosta: Kaupungintalon puisto.

Maisemapuistoja (Kuva 5) hallitsevat laajat nurmialueet ja niityt, muutamissa puistoissa myös vesi. Puistossa on suuria lehtipuita ja koristepensaita. Reiteillä tyypillinen pinnoite on kivituhka.

Kuva 5. Esimerkki maisemapuistosta: Erviänpuisto. (Puranen, 2020, s. 9)

Metsäpuistossa (Kuva 6) on runsaasti metsäpuulajistoa. Aluskasvillisuudessa on varpuja ja sammalia. Rakennettuja reittejä täydentävät kulkijoiden tallaamat polut.

Kuva 6. Esimerkki metsäpuistosta: Mustankallionmäenpuisto. (Puranen, 2020, s. 9)

5.4 Puistokortit

Jokaisesta kaupunginosapuistosta on tehty puistokortti Lahden Kaupunkiympäristön palvelualueen sisäiseen käyttöön. Kortti kokoaa alueen ympäristöön, nykytilaan ja tulevaisuuteen liittyvät asiat. Tarkoitus on, että helposti päivitettävää korttia voivat hyödyntää sekä maankäytön että kunnallistekniikan työntekijät. Kortin päivitysoikeus voi olla erikseen määritellyillä henkilöillä. Tarvittaessa kortit voi antaa myös alueurakoitsijoiden käyttöön.

Puistokortit on kehitetty vertailemalla Helsingin kaupungin puistokortteja, Tampereen kaupungin luontovirkistyskohdekortteja sekä Tukholman puistosuunnitelmaa, ja yhdistämällä koontiin Lahden kaupungin tarpeita. Tässä opinnäytetyössä puistokortteihin lisätään omaksi sarakkeekseen toimenpiteet puiston monimuotoisuuden kehittämiseksi. Kaikki päivitettyt puistokortit ovat liitteenä (liite 3.). Seuraavassa kuvassa (Kuva 7) on alkuperäinen kortti.

Kuva 7. Kesällä 2020 kehitetty puistokorttimalli. (Puranen, 2020, s. 12)

0. Malli
Päivitetty x.x.202x / Nimi

Puiston keskus (pink)
 Rakennettu alue (yellow)
 Maisemapuisto (green)
 Metsäpuisto (light green)
 Kehitettävä reitti (blue)

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	xx. kaupunginosassa, kaupunginosan nimi. Yhteys kulkuvälineillä x, y, z.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikki Kuntoliikunta Uinti/vene
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava? Alueen merkinnät:	9. Erityistä	Vesi / Hulevesilaihe Taide Kasvillisuuden erityiskohde
3. Pinta-ala	ha	10. Plussat	
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Koko väestö ( ) 0-6 - ( ) 7-15-v. ( ) 16-19-v. ( ) 65-> v. ( )	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Rakentamatta jääneet puiston osat, reitit tms.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: RAMS:	12. Kehittämissideoita	Miten aluetta kehitetään kaupunginosapuistona? Kehitetäänkö esim. metsäistä ilmettä, vesistöä tms.?
6. Puiston luonne	Kaupunkipuisto/Maisemapuisto/Metsäpuisto Kuvallinen luonnehdinta Rakennettu / toiminnot Avoin / toiminnot / pelto Metsä / tiheys / peitteisyys / reitit Korkeuserot Ilme / mielikuva	13. Ajankohtaista	Leikkialueiden palveluverkkotarkastelu Ulkoliikuntavälineiden uusiminen Kasvotus Peruskorjaus
7. Maisema- ja virkistysarvot	Näkymät Kulttuurihistorialliset arvot Hiljaiset alueet LUMO Lajisto (esim. liito-oravat)	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi / Liikuntapalvelut Alueurakoitsija

5.5 Monimuotoisuuden kehittäminen kaupunginosapuistoissa

Toimenpiteet monimuotoisuuden kehittämiseksi kaupunginosapuistoissa esitellään taulukkomuodossa. Ensimmäisenä esitellään kaikkiin puistoihin soveltuvat toimenpiteet, sitten puistoryhmittelyn mukaisesti toimenpiteet kaupunkipuistoille, maisemapuistoille sekä metsäpuistoille. Yksittäiset, puistokohtaiset ehdotukset taas esitetään puistokorteissa (liite 3). Korteissa mainittujen puistokohtaisten toimien lisäksi puistoissa voi hyödyntää laajasti kaikkia taulukoiden ehdotuksia. Ehdotuksissa huomioidaan sekä geneettinen, lajistollinen että ekosysteemien monimuotoisuus. Moni toimenpide vaikuttaa samanaikaisesti näihin kaikkiin. Esimerkiksi kehittämällä kasvillisuuden monilajisuutta voidaan parantaa myös geneettistä monimuotoisuutta, kun huomiota kiinnitetään taimien lisäystapaan. Samalla ympäröivä lajisto voi kehittyä, kun kasvillisuus on monikerroksellista ja tarjoaa suojaa ja ravintoa eläinlajeille. Tämä kaikki yhdessä voi kehittää aluetta myös elinympäristönä.

Keskeisin toimenpide monimuotoisuuden lisäämiseksi Lahden kaupunginosapuistoissa on hallinnon sektorit yhdistävä päätös tehdä niin, jotta eri hallinnonalat tekevät ja noudattavat monimuotoisuutta tukevia päätöksiä. Kunnianhimoinen, huomiota herättävä tavoite olisi pyrkiä tekemään kaupunginosapuistoista merkittäviä monimuotoisuuskohteita.

Koska monimuotoisuutta ja hiilensidontaa uhkaavat ja vahvistavat samat tekijät, toimenpiteet voi laittaa kiireellisyysjärjestykseen hiilensidonnan perusteella: siellä missä hiiltä sitoutuu vähiten, on muutoksia tehtävä ensimmäisenä. Ja toisaalta siellä missä hiiltä sitoutuu parhaiten, tilanne on säilytettävä hyvänä tai entisestään parannettava. Lahden kaupungin kasvillisuusalueiden hiilivarastot ovat sitä suuremmat, mitä enemmän alueella on metsiä, peltoja ja muita viheralueita. Siksi voidaan sanoa, että hiilensidonnan ja monimuotoisuuden parantaminen on aloitettava voimakkaasti rakennetuista puistoista, eli puistoryhmittelyä käyttämällä kaupunkipuistoista, edettävä maisemapuistoihin ja lopuksi metsäpuistoihin. Niissä on vähintään pyrittävä säilyttämään mahdollisimman hyvä hiilensidonnan ja -varastoinnin taso kehittämällä samalla monimuotoisuutta.

5.5.1 Kaikkiin puistoihin soveltuvat toimenpiteet

Monet monimuotoisuutta lisäävät toimenpiteet ovat sovellettavissa paitsi kaikkiin kaupunginosapuistoihin, myös muille viheralueille. Osa toimenpiteistä onnistuu nopeasti tavanomaisen kunnossapidon lomassa. Erityisesti lahoppuun lisääminen on helppo ja kustannustehokas keino, jota on jo käytetty Lahden kaupunginosapuistoissa. Lahoppuuta kannattaa lisätä monipuolisesti eri lajeista. Se sopii pystyyn ja maahan niin jätettynä kuin upotettuna, katkaistuna, veistettynä tai sellaisenaan, taideteoksiksi, leikkisokkeloiksi, istuimiksi ja koirapuiston virikkeiksi.

Viheralueiden monimuotoisuustyöhön on hyvä kehittää yhteiset pelisäännöt, toimintatavat ja käsikirja sekä yhdenmukaiset sopimustekstit, joita voi noudattaa niin suunnittelussa, rakentamisessa kuin jokapäiväisessä kunnossapitotyössä. Toimintatapoihin liittyy myös hoitoluokituksen päivittäminen. Päivitystyössä viheralueita voidaan siirtää kokonaan tai osittain intensiivisen hoidon luokasta tasolle, jossa hoito ohjaa puistoa luonnonmukaiseen suuntaan. Vanha hoitoluokitus on joka tapauksessa päivitettävä RAMS-

kunnossapitoluokituksen mukaiseksi. Luokituksen avulla määritellään muun muassa viheralueiden ilme, käyttö ja hoitokäytännöt.

Toimenpidetaulukko (Taulukko 4) esittää toimenpiteet helpoista vaativiin. Lopussa on valkoisella pohjavärillä toimenpiteet, jotka vaativat eniten keskustelua ja päätöksiä, ja joilla on laaja-alaiset vaikutukset. Esimerkiksi maankäytön merkintätapojen monipuolistaminen mahdollistaisi monimuotoisuuden huomioimisen kaavoituksessa. Asemakaavassa voidaan ottaa kantaa muun muassa pinnoitteisiin sekä kasvillisuuteen monimuotoisuus huomioiden. Monimuotoisuuden vahvistamiseen voidaan ohjata myös (sini)viherkertoimella ja alueellisella (sini)viherkertoimella pisteyttämällä ja painottamalla monimuotoisuuskohteita omana elementtinään sen sijaan, että ne olisivat bonuksia, sekä syventymällä siihen, miten monimuotoisuus kertoimessa määritellään. Ekologinen kompensointi taas on yksi luontokadon torjumisen väline. Yksi kompensointitapa voisi olla mittavan monimuotoisuuden erityiskohteen kehittäminen kaupunginosapuistoon.

Kaupunginosapuistojen suunnittelussa on järkevää huomioida ja hyödyntää myös niitä rajaavat kaupungin katualueet. Niiden avulla puistopinta-alaa voi laajentaa suunnittelemalla katupuut ja muun kasvillisuuden tukemaan monimuotoisuutta. Pienetkin katuviheralueet voivat olla myös erityisiä elinympäristöjä. Vihreää pinta-alaa voi lisätä myös puistoissa sijaitsevien rakennusten katoille ja seinille. Puistojen muureja, aitoja ja muita rakenteita voi käyttää varsinaisen tehtävänsä lisäksi istutusalueina (viherkatot, kivimuurit), kasvitukina sekä elinympäristöinä. Mikrohabitaatteja, eli pienelinympäristöjä, voi lisätä monipuolisesti matalalla kynnyksellä. Esimerkiksi paahderinne tai pieni niitty kannattaa perustaa sinne, minne se on mahdollisimman helppo lisätä. Paikallisia, tärkeitä kasvilajeja voi tukea viljelemällä niitä ja tekemällä harkittuja siirtoistutuksia yhteistyössä sopimusviljelijän sekä vapaaehtoisten kanssa. Kaikissa kaupunginosapuistojen materiaalivalinnoissa tulisi huomioida myös kestävyys sekä valintojen globaalit vaikutukset.

Taulukko 4. Kaikkiin puistoihin soveltuvat yhteiset toimenpiteet

Toimenpidejärjestys	Suunnittelu, peruskorjaus	Kunnossapito
1. Lahopuun lisääminen.	X	X
2. Orgaanisen aineen lisääminen maaperään.	X	X
3. Paikallisten merkittävien kasvilajien tukeminen.	X	
4. Mikrohabitaattien lisääminen.	X	X
5. Hoitoluokituksen päivittäminen ja viheralueiden osittainen siirtäminen intensiivisestä hoidosta luonnonmukaiseen kehittämiseen ohjaavalle tasolle.	X	
6. Vihreän pinta-alan lisääminen kaikkialle.	X	
7. Katualueiden hyödyntäminen.	X	
8. Koskemattomien alueiden jättäminen.	X	
9. Monimuotoisuuden korostaminen (sini)viherkertoimen pisteytyksessä.	X	
10. Toimintatapojen ja -käsikirjan kehittäminen.	X	X
11. Monimuotoisuuden erityiskohteen kehittäminen.	X	
12. Maankäytön merkintätapojen monipuolistaminen.	X	
13. Ekologisen kompensaation käyttäminen.	X	

Geneettinen monimuotoisuus

Lajistollinen monimuotoisuus

Ekosysteemien monimuotoisuus

5.5.2 Kaupunkipuistojen toimenpiteet

Kaupunkipuistoihin soveltuvat toimenpiteet esitetään seuraavassa taulukossa (Taulukko 5).

Toimenpiteet on luetteloitu siinä järjestyksessä, missä ne on helpointa toteuttaa.

Ensimmäisenä on karikkeen lisääminen. Se ei välttämättä vaadi erillistä suunnitteluprosessia, ainoastaan päätöksen ja ohjeistuksen ryhtyä toimeen. Luettelon edetessä lisääntyy suunnittelun tarve. Toimenpiteitä voi toteuttaa sekä peruskorjauksen että muun laajemman suunnittelun puitteissa. Ryhmäkasvi-istutusten kehittäminen on mukana sekä suunnittelun että kunnossapidon toimenpiteissä, sillä istutukset tehdään vuosittain. Ne suunnitellaan, mutta suunnitteluprosessi on kevyempi kuin esimerkiksi peruskorjauksissa.

Taulukko 5. Kaupunkipuistojen toimenpiteet

Toimenpidejärjestys	Suunnittelu, peruskorjaus	Kunnossapito
1. Karikkeen lisääminen: haravointijätteen ja oksien silppuaminen poisviemisen sijaan, talventörröttäjien jättäminen paikalleen.		X
2. Orgaanisten kasvualustojen ja lannoitteiden käyttäminen.	X	X
3. Ryhmäkasvi-istutusten kehittäminen monilajisiksi.	X	X
4. Ryhmäkasvien osittainen korvaaminen monivuotisilla kukkivilla kasveilla.	X	X
5. Mikrohabitaattien kehittäminen taiteena (esim. hyönteishotellit, lahopuu).	X	X
6. Kaupunkipuiden kasvuolosuhteiden vaaliminen kaikin keinoin.	X	X
7. Kasvillisuuden monilajisuuden kehittäminen esimerkiksi ravintoa ja suojaa tarjoavilla lajeilla.		
8. Siemenlisätyn kasviaineiston käyttäminen pistokas- ja mikrolisättyjen taimien ohella.	X	X
9. Nurmi-alueiden osittainen korvaaminen monilajisilla maanpeitto-perennoilla.	X	
10. Muurien ja kivikkojen lisääminen ja kehittäminen mikrohabitaatteina.	X	
11. Avainlajin /-lajien tunnistaminen ja puiston kehittäminen sen/niiden elinympäristönä.	X	
12. Lämpisemättömien pinnoitteiden korvaaminen läpäisevillä.	X	
13. Viherkattojen, viherseinien ja muiden rakenteiden (aidat, pergolat) kehittäminen kasvualustoina ja habitaatteina.	X	

Geneettinen monimuotoisuus

Lajistollinen monimuotoisuus

Ekosysteemien monimuotoisuus

5.5.3 Maisemapuistojen toimenpiteet

Maisemapuistoihin soveltuvat toimenpiteet esitetään seuraavassa taulukossa (Taulukko 6). Taulukon viisi ensimmäistä toimenpidettä voidaan toteuttaa lähes koska tahansa, osittain viheralueiden tavanomaisen kunnossapidon osana, eivätkä ne edellytä laajaa suunnittelua. Esimerkiksi haitallisia vieraslajeja poistetaan jo nyt, mutta etenkin herkillä alueilla työtä on tehostettava.

Kasvillisuuden kehittämisessä on tärkeää arvioida monilajisuutta koko puiston mittakaavassa, ei vain yksittäisissä istutuksissa. Jos yksi monilajinen istutus toistuu lähes samanlaisena läpi puiston, koko alueen kokonaisuus voi yhä olla vaatimaton. Biojätekompostorien lisääminen voidaan mahdollisesta ilkeästä huolimatta nähdä osana kaupunginosapuistoihin liittyvää kokeilukulttuuria, ja se voi toimia myös ympäristötietoisuuden lisääjänä ja herättäjänä. Osassa kaupunginosapuistoja on mitattu hiljaisia alueita, joissa melutaso on alle 40–45 desibeliä. Näiden alueiden säilymisestä tulee huolehtia. Pimeyttä on vaalittava hyvällä valaistussuunnittelulla.

Taulukko 6. Maisemapuistojen toimenpiteet

Toimenpidejärjestys	Suunnittelu, peruskorjaus	Kunnossapito
1. Haitallisten vieraslajien tehokas, riittävän usein toistuva poistaminen.		X
2. Biojätekompostorien kokeiluluonteinen lisääminen oleskelualueille, joilla on piknikpöytiä ja grillejä sekä lähellä kahviloita. Kompostijätteen hyödyntäminen samalla tai läheisellä alueella.	X	X
3. Kaupunkiviljelymahdollisuuksien tarjoaminen laajentamiseksi ja asukkaiden positiivisen mikrobialtistuksen lisäämiseksi.	X	X
4. Turvahiekan osittainen korvaaminen turvahakkeella.	X	X
5. Siemenlisätyjen kasvien ja maaperän siemenpankin käyttäminen.	X	X
6. Kasvillisuuden monilajisuuden ja kerroksellisuuden kehittäminen, dynaamisten istutusten lisääminen ja kasvien lukumäärän kasvattaminen.	X	
7. Pimeiden ja hiljaisten alueiden turvaaminen.	X	
8. Niittyjen lisääminen ja kehittäminen kokonaisuutena tai laikkuina, kiinnittäen erityishuomiota niityn lajistoon ja suosimalla paikallisia kasvilajeja.	X	
9. Hoitoluokituksen muuttaminen niin, että monimuotoisuus voidaan huomioida entistä paremmin.	X	
10. Alueen oman maaperän, paikalla olevien maamassojen ja kasvualustojen sekä ja kompostimullan käytön lisääminen.	X	X
11. Kosteikkojen rakentaminen niiden luontaisille paikoille, ojien kunnostus ja puiston kehittäminen sadepuutarhana. Maaperän siemenpankin hyödyntäminen kosteikkoalueilla.	X	
12. Päällystetyn pinnan minimointi turvallisuus huomioiden.	X	
13. Havaittujen merkittävien (harvinaisten ja/tai alueelle esim. kulttuurihistoriallisesti merkittävien) lajien elinympäristöjen vaaliminen.	X	
14. Avainlajin /-lajien tunnistaminen ja puiston kehittäminen sen/niiden elinympäristönä.	X	
15. Maisemapuistojen kehittäminen mahdollisimman luonnonmukaisiksi ja vähän rakennetuiksi, turvallisuus kuitenkin huomioiden.	X	

Geneettinen monimuotoisuus

Lajistollinen monimuotoisuus

Ekosysteemien monimuotoisuus

5.5.4 Metsäpuistojen toimenpiteet

Metsäpuistoissa monimuotoisuutta voi edelleen tukea seuraavassa taulukossa (Taulukko 7) esitetyillä keinoilla, joista valtaosa onnistuu tavanomaisen metsänhoidon yhteydessä. Näitä keinoja ovat esimerkiksi lahopuun ja tekopökkelöiden jättäminen metsään. Etenkin Rakokivenpuistossa ja tulevassa Niemelänniemen puistossa on osoitettava kulkemiseen pääreitit kulumisen ehkäisemiseksi.

Taulukko 7. Metsäpuistojen toimenpiteet

Toimenpidejärjestys	Suunnittelu, peruskorjaus	Kunnossapito
1. Luontaisen uudistumisen hyödyntäminen.	X	X
2. Lahopuun jättäminen metsään.	X	X
3. Kuusettumisen ehkäiseminen muualla kuin kuusikoissa.	X	X
4. Kohteen monimuotoisuutta tukevien lajien istuttaminen.	X	X
5. Tekopökkelöiden jättäminen hakkuiden ja harvennusten yhteydessä. Pökkelö tarjoaa hajotessaan ravintoa pölyttäjille, sienille ja linnuille.	X	X
6. Turvahakkeen käyttö turvahiekan sijaan leikkialueilla.	X	X
7. Kulutuksen ohjaaminen opastetuille reiteille, jotta muut alueet eivät kulu.		
8. Hoitoluokituksen muuttaminen niin, että monimuotoisuus voidaan huomioida entistä paremmin.	X	X
9. Avainlajin /-lajien tunnistaminen ja puiston kehittäminen sen/niiden elinympäristönä.	X	
10. Laajojen, yhtenäisten alueiden säilyttäminen koskemattomana.	X	

Geneettinen monimuotoisuus

Lajistollinen monimuotoisuus

Ekosysteemien monimuotoisuus

5.5.5 Vaikutusten arviointi ja seuranta

Monimuotoisuuden kehittämistoimenpiteiden vaikuttavuutta tulee järjestelmällisesti seurata, jotta saadaan tietoa sekä hyvistä että huonoista käytännöistä. Toimenpiteitä, jotka eivät vaikuta halutulla tavalla, voi olla turha jatkaa, tai ainakin toimintaa on syytä kehittää. Monimuotoisuuden kehittämisen toteutumista voidaan arvioida useilla tavoilla, ja tapa tulee valita tehtyyn toimenpiteeseen soveltuvin. Seuranta voidaan tehdä esimerkiksi analysoimalla kaupunginosapuistoihin kohdistuvia hankintoja ja pinta-alojen kehitystä. Lajien ja elinympäristöjen kehittymistä voidaan tutkia yhteistyössä asiantuntijoiden ja tutkimuslaitosten kanssa.

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 8) on kuvattu, ovatko vaikutukset todennettavissa pääasiallisesti geneettisessä, lajistollisessa vai elinympäristöjen monimuotoisuudessa. Usein vaikutukset ketjuuntuvat ja näkyvät näissä kaikissa. Positiivisten ja vaatimattomien vaikutusten lisäksi on kiinnitettävä huomiota negatiiviseen vaikutukseen, joka ei välttämättä kohdistu juuri toimenpiteen kohteeseen, vaan välillisesti muualle. Esimerkiksi runsas karike voi paitsi parantaa maata, myös tarjota talvehtimispaikan espanjansiruetanalle, joka on Lahdessakin tavattu haitallinen vieraslaji. Toisaalta kasvijätteen käsittely siellä missä se on syntynyt voi hidastaa myös espanjansiruetanan leviämistä. Taulukon väreillä on osoitettu keino, jolla vaikutuksia on mahdollista todentaa. Esimerkiksi pinta-alojen muutoksia voi seurata teknisillä mittauksilla, kun taas vieraslajien esiintymisen ja esiintymisen muutokset voi todentaa havainnoinnilla. Laajaa asiantuntemusta vaativat elinympäristöjen, luontotyyppien ja lajien sekä (sini)viherkertoimen ja kaavamerkintöjen kehittäminen ja kehittymisen seuranta. Moni seurantatapa vaatii niin teknistä mittausta, havainnointia kuin asiantuntija-analyysia.

Taulukko 8. Vaikutusten arviointi ja seuranta

Seurantatapa	Geneettinen monimuotoisuus	Lajistollinen monimuotoisuus	Elinympäristöjen monimuotoisuus
Viheralueiden pinta-alojen muutokset kokonaisuudessaan.		X	X
Viheralueiden pinta-alojen muutokset kunnossapitoluokittain.		X	X
Kosteikkojen ja muiden luontopohjaisten hulevesiratkaisuiden kokonaismäärän muutos.		X	X
Vieraslajihavaintojen muutos.	X	X	X
Kasvihankintojen analyysi.	X	X	X
Monimuotoisuuskohteiden kaavamerkintöjen lisääntyminen ja kehittyminen.	X	X	X
(Sini)viherkertoimen kehittäminen ja analyysi: monimuotoisuuden määrittely, painoarvo ja osuus pinta-alasta.		X	
Määriteltyjen avainlajien elinympäristöjen kehittyminen yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa.			X
Uhanalaisten, vaarantuneiden ja silmälläpidettävien luontotyyppien ja lajien seuranta yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa.		X	X

Tekninen mittaus
Havainnointi
Asiantuntija-analyysi

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä opinnäytetyössä osoitan, että on hyvin perusteltua tehdä linjanvetoja ja poliittisia päätöksiä monimuotoisuuden kehittämiseksi, mutta samaan aikaan käytännön tason työntekijät voivat tehdä pieniä muutoksia joka päivä. Tehokkainta on aloittaa toimenpiteiden tekeminen siitä, mikä on helpointa. Näin muutos saadaan käyntiin nopeasti, ja hyvät kokemukset ruokkivat intoa tehdä kehitystyötä lisää. Nopeissa muutoksissa auttavat puistokorteissa esitetyt, puistokohtaiset kehitystoimenpiteet. Uusien ja peruskorjattavien

puistojen laajassa suunnittelutyössä taas voi hyödyntää puistoryhmittelyä, ja tehdä linjanvetoja metsä-, maisema- ja kaupunkipuistojen kokonaisuuksille toimenpide-ehdotuksiin nojautuen.

Lahden kaupunki jakautuu neljään urakka-alueeseen, ja siten myös kaupunginosapuistojen kunnossapito on eri urakoitsijoiden vastuulla. Kaupungin omista toimijoista kaupunginosapuistojen osa-alueita hallinnoivat niin vihertoimi, kadunpito kuin liikuntapalvelut. Jotta monimuotoisuus voidaan huomioida kaikilla tasoilla suunnittelusta rakentamiseen ja kunnossapitoon, on kaikkien osallisten ymmärrettävä oman toiminnan vaikutukset monimuotoisuuteen. Tarvitaan paitsi halu toimia, myös selkeät, räätälöidyt toimintaohjeet. Esimerkiksi viheralueiden kunnossapitoluokitus on päivitettävä monimuotoisuuden kehittämisen huomioiden. Kaikki tiedot on vietävä myös alueurakkasopimukseen. Biodiversiteettivaikutuksia on arvioitava ja muutoksia seurattava, jotta päästään selville kehitystyön todellisista vaikutuksista. Siksi toimenpiteet on päätettävä, suunniteltava ja toteutettava tarkassa seurannassa. Lisäksi on huolehdittava, että positiivinen vaikutus yhdessä kohteessa ei aiheuta negatiivista vaikutusta laajassa mittakaavassa.

Monimuotoisuuden hupeneminen on ollut huolenaihe jo vuosikymmenien ajan. Maailman valtioilla on tahto hidastaa ja pysäyttää negatiivinen kehitys ja kääntää se positiiviseen suuntaan. Tavoitteita ja aikatauluja on asetettu, strategioita laadittu, työryhmiä perustettu, ja keinoja luotteloitu. Suuren mittakaavan vaikuttavia tekoja on edelleen liian vähän, ja monimuotoisuus hupenee hupenemistaan. Lahden kaupunginosapuistojen monimuotoisuuden kehittäminen on sarja merkittäviä tekoja. Tekojen vaikutus voi olla vielä kokoaan suurempi, mikäli niistä viestitään vakuuttavasti sekä Lahden asukkaille että laajemmin. Suuri osa puistoissa tehtävistä parannuksista sopii myös yksityispihoille, joten kaupunki voi olla esimerkki ja innostaa laajan joukon mukaan kehittämään monimuotoista elinympäristöä.

Monimuotoisuuskato voi hidastua, pysähtyä ja kääntyä positiiviseen suuntaan, mikäli muutoksia tehdään innostaen, avoimesti viestien ja vähitellen laajentaen. Tiedon, taidon ja tahdon puute ei ole enää este.

Lähteet

- Annala, S. (2021). *Vuosi 2021 on luonnon ja ilmaston supervuosi – listasimme viisi syytä, miksi näin on*. WWF Suomi. Uutinen 27.1.2021. Haettu 24.2.2021 osoitteesta <https://wwf.fi/uutiset/2021/01/vuosi-2021-on-luonnon-ja-ilmaston-supervuosi-listasimme-viisi-syyta-miksi-nain-on>
- Asetus biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta 78/1994. <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1994/19940078>
- Barcelonan kaupunki. (n.d.). *Barcelona's great green lungs*. Haettu 21.1.2021 osoitteesta <https://www.barcelona.cat/en/what-to-do-in-bcn/parks-and-gardens/barcelonas-great-green-lungs>
- Convention on Biological Diversity, Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. (2016). *Strategia*. Kansallinen biodiversiteettiohjelma. Haettu 18.11.2020 osoitteesta <https://www.luonnontila.fi/toimintaohjelma/biodiversiteettisopimus/strategia>
- Convention on Biological Diversity, Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. (2019). *Yhteenveto toimenpiteistä*. Kansallinen biodiversiteettiohjelma. Haettu 25.2.2021 osoitteesta <https://www.luonnontila.fi/toimintaohjelma/toimintaohjelma/yhteenveto-toimenpiteista>
- Euroopan ympäristökeskus. (2020). *Luonnon monimuotoisuus – ekosysteemit*. Haettu 24.2.2021 osoitteesta <https://www.eea.europa.eu/fi/themes/biodiversity/intro>
- Glasgow'n kaupunki. (n.d.a). *Biodiversity*. Haettu 22.2.2021 osoitteesta <https://www.glasgow.gov.uk/biodiversity>
- Glasgow'n kaupunki. (n.d.b). *Glasgow's Flower Power*. Haettu 21.2.2021 osoitteesta <https://www.glasgow.gov.uk/article/19879/Glasgows-Flower-Power>
- Greenspace Information for Greater London CIC. (n.d.a). *Resources for Planners*. Haettu 22.2.2021 osoitteesta <https://www.gigl.org.uk/resources-for-planners/#>
- Greenspace Information for Greater London CIC. (n.d.b). *London Parks and Green Spaces Habitat Action Plan*. Haettu 22.2.2021 osoitteesta <http://downloads.gigl.org.uk/website/London%20Parks%20and%20Green%20Spaces%20Habitat%20Action%20Plan.pdf>
- Haapala, A. (2015). Mitä on esteettinen hyvinvointi? Teoksessa A. Haapala, K. Puolakka & T. Rannisto (toim.), *Ympäristö, estetiikka ja hyvinvointi* (ss. 22–26). Suomalaisen kirjallisuuden seura.

- Hakanen, M. (8.2.2005). *Aalborgin sitoumukset ja kuntien kestävän kehityksen työ*. Yleiskirje 5/80/2005. Suomen kuntaliitto. Haettu 25.2.2021 osoitteesta:
<https://www.kuntaliitto.fi/yleiskirjeet/2005/aalborgin-sitoumukset-ja-kuntien-kestavan-kehityksen-tyo>
- Helsingin kaupunki. (2020). *LUMO-ohjelma. Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma 2021–2028*. Versio 2.6. 14.12.2020. Haettu 1.2.2021 osoitteesta https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/asuminen-ja-ymparisto/luonto/lumo/LUMO-toimintaohjelma_luonnos2.2.pdf
- Ilmatieteen laitos, Suomen ympäristökeskus & Aalto-yliopiston Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. (n.d.a). *Maapallon ilmaston historia*. Haettu 24.2.2021 osoitteesta <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/ilmio/-/artikkeli/962d9aa2-e7e3-4df5-89a2-9f1f653e0d4e/ilmastonmuutos-ilmiona.html#ilmastohistoria>
- Ilmatieteen laitos, Suomen ympäristökeskus & Aalto-yliopiston Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. (n.d.b). *Mittaukset kertovat ilmaston muuttuvan*. Haettu 24.2.2021 osoitteesta <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/ilmio/-/artikkeli/60d35ca2-9874-406e-bb9f-608e5b60746d/mittaukset-kertovat-ilmaston-muuttuvan.html>
- Invalidiliitto. (n.d.). *Esteettömyys*. Haettu 24.2.2021 osoitteesta <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>
- Jarkko, R., Juslén, A., Kekkonen, M. & Aspi, J. (2019). *Opas geneettiseen monimuotoisuuteen – Esimerkkejä Suomen luonnosta*. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Helsingin yliopisto & Oulun yliopisto. Haettu 30.1.2021 osoitteesta <http://hdl.handle.net/10138/301770>
- Kopperoinen, L. (2015). Virkistysmahdollisuudet ekosysteemipalveluna. Teoksessa A. Haapala, K. Puolakka & T. Rannisto (toim.), *Ympäristö, estetiikka ja hyvinvointi* (s. 162). Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Korpela, K. (2007). Luontoympäristö ja hyvinvointi. *Psykologia* (42), 364–376. Haettu 11.3.2021 osoitteesta https://www.researchgate.net/publication/262066113_Korpela_K_2007_Luontoymparistot_ja_hyvinvointi_Psykologia_42_364-376
- Kujala, K. (9. 7 2020). kaupunginpuutarhuri. Haastattelu.

- Lahden kaupunki. (2013). *Lahden viheralueohjelma 2013–2025. Tavoitteet viheralueiden kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi*. Haettu 25.2.2021 osoitteesta <https://www.lahti.fi/tiedostot/viheralueohjelma-2013-2025/>
- Lahden kaupunki. (8.5.2020a). *Lahden virkistysalueverkoston yleissuunnitelma. Y-203*. Lahden yleiskaava.
- Lahden kaupunki. (8.5.2020a). *Lahden virkistysalueverkoston yleissuunnitelma* [kuva]. Y-203. Lahden yleiskaava.
- Lahden kaupunki. (2020b). *Lahti European Green City Application*. Haettu 25.2.2021 osoitteesta https://greenlahti.fi/wp-content/uploads/2020/12/Lahti_EGCA2021_Application.pdf
- Lahden kaupunki. (2021). *Lahti. Euroopan ympäristöpääkaupunki 2021*. Haettu 25.2.2021 osoitteesta <https://greenlahti.fi/>
- Lahden seudun luonto. (n.d.). *Lahti*. Haettu 19.1.2021 osoitteesta <https://www.lahdenseudunluonto.fi/lahti/>
- Luonnonvarakeskus. (2017). *Ilmasto muuttuu – miten se vaikuttaa luonnonvaroihin ja elinkeinoihin?* Luke Tietokortti. Haettu 24.2. 2021 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201704076009>
- Luonnonvarakeskus. (2020). *Kestävää maataloutta maaperäeliöiden monimuotoisuuden näkökulmasta*. Uutinen 6.3.2020. Haettu 17.1.2021 osoitteesta <https://www.luke.fi/uutinen/kestavaa-maataloutta-maaperaelioiden-monimuotoisuuden-nakokulmasta/>
- Luonnonvarakeskus. (n.d.a). *Ilmastonmuutos*. Haettu 24.2.2021 osoitteesta <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/ilmastonmuutos/>
- Luonnonvarakeskus. (n.d.b). *Luonnon hyvinvointivaikutukset*. Haettu 24.2.2021 osoitteesta <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/virkistyskaytto/luonnon-hyvinvointivaikutukset/>
- Lyytimäki, J. (2014). *Valosaaste ympäristöongelmana – Katsaus yhteiskunnalliseen ohjaukseen*. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 27/2014. Suomen ympäristökeskus. Haettu 18.2.2021 osoitteesta <http://hdl.handle.net/10138/135831>
- Maa- ja metsätalousministeriö. (n.d.). *METSO-ohjelmalla turvataan metsien monimuotoisuutta*. Haettu 19.1.2021 osoitteesta <https://mmm.fi/metso-ohjelma>

- Maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, Luonnontieteellinen keskusmuseo & Suomen lajitietokeskus. (n.d.). *Vieraslajien aiheuttamat haitat*. Haettu 17.2.2021 osoitteesta <https://vieraslajit.fi/info/i-1213>
- Nieminen, J. (19.1.2021). *Kaupungit luontokadon ratkaisijoina* [webinaari]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=5jwcu6yP_Hw
- Peltoniemi, K. (2.12.2020). *Maailman maaperäpäivä muistuttaa maan monimuotoisuuden tärkeydestä*. Haettu 17.2.2021 osoitteesta <https://www.luke.fi/blogi/maailman-maaperapaiva-muistuttaa-maan-monimuotoisuuden-tarkeydesta/>
- Perustuslaki 11.6.1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P20>
- Pouta, E. & Heikkilä, M. (toim.). (1998). *Virkistysalueiden suunnittelu ja hoito*. Ympäristöopas 40. Alueiden käytön osasto. Ympäristöministeriö.
- Puhakka, R., Roslund, M., Grönroos, M., Soininen, L., Parajuli, A. & Sinkkonen, A. (2019). Luontopohjaisia ratkaisuja immuunijärjestelmän häiriöihin. *Alue ja Ympäristö*, 48(2), 106–111. Haettu 29.3.2021 osoitteesta <https://doi.org/10.30663/ay.83398>
- Puranen, L. (2020). Lahden kaupunginosapuistojen viitesuunnitelmamalli [kuva].
- Rappe, E. (5.2.2020). Luonto ikäihmisten terveyden tukena. Kansanterveyttä metsästä! Esitys Kansanterveyttä metsästä seminaarissa. [PowerPoint]. Haettu 11.3.2021 osoitteesta https://tapio.fi/wp-content/uploads/2020/02/9_Luonto_ikaihminen_terveyden_tukena_Rappe.pdf
- Rasinmäki, J. & Känkänen, R. (2014a). *Kuntien hiilitasekartoitus osa 1. Helsingin, Lahden, Turun, Vantaan ja Espoon maankäyttösektorin kasvihuonekaasupäästöt, hiilinielut ja hiilivarastot*. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 9/2014. Helsingin kaupunki. Haettu 1.2.2021 osoitteesta https://ilmastotyokalut.fi/files/2014/06/hiilitase_osa-1_julkaisu_ymk_2014.pdf
- Rasinmäki, J. & Känkänen, R. (2014b). *Kuntien hiilitasekartoitus osa 2. Hiilitalaskuri ja toimenpidevalikoima*. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 10/2014. Helsingin kaupunki. Haettu 1.2.2021 osoitteesta https://ilmastotyokalut.fi/files/2014/06/hiilitase_osa2_julkaisu_ymk_2014.pdf
- Santamour, F.S. (1990). *Trees for Urban Planting: Diversity, Uniformity, and Common Sense*. Konferenssijulkaisu. Metropolitan Tree Improvement Alliance. Haettu 11.3.2021 osoitteesta <https://agroforestry.org/the-overstory/144-overstory-126-trees-for-urban-planting-diversity-uniformity-and-common-sense>

- Suomen ympäristökeskus. (27.11.2020). *Natura 2000 -karttapalvelu*. Valtioneuvoston päätös 2018 tietojen tarkistamisesta ja verkoston täydentämisestä [kartta]. Karttapalvelu. Haettu 2.28.2021 osoitteesta <https://syke.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=831ac3d0ac444b78baf0eb1b68076e1a>
- Suomen ympäristökeskus. (2020a). *Kaupunki–maaseutuluokitus päivitetty: Suomen kaupungistumisaste noussut yli 72 prosenttiin*. Tiedote 29.5.2020. Haettu 15.2.2021 osoitteesta [https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Kaupunkimaaseutuluokitus_paivitetty_Suom\(57423\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Kaupunkimaaseutuluokitus_paivitetty_Suom(57423))
- Suomen ympäristökeskus. (2020b). *Luontokadon pysäyttäminen edellyttää ekologista siirtymää*. Uutinen 26.8.2020. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Haettu 25.2.2021 osoitteesta [https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Luontokadon_pysayttaminen_edellyttaa_eko\(58339\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Luontokadon_pysayttaminen_edellyttaa_eko(58339))
- Tampereen kaupunki. (2020). *Luonnon monimuotoisuusohjelma 2021–2030*. Haettu 1.2.2021 osoitteesta <https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto-ja-luonto/luonnonsuojelu/luonnon-monimuotoisuusohjelma-2021-2030.html>
- Tuhkanen, E.-M. (2020). *Minkä arvoinen kaupunkipuu on?* Viherympäristö 2/2020. Haettu 19.1.2021 osoitteesta <https://epaper.fi/read/5666/DPZ2hQ1N>
- Turun kaupunki. (2020). *Turku laatii luonnon monimuotoisuusohjelman*. Uutinen 19.10.2020. Haettu 1.2.2021 osoitteesta https://www.turku.fi/uutinen/2020-10-19_turku-laatii-luonnon-monimuotoisuusohjelman
- Vihanninjoki, V. (2015). Kaupunkiympäristön estetiikka hyvinvointikysymyksenä. Teoksessa A. Haapala, K. Puolakka & T. Rannisto (toim.), *Ympäristö, estetiikka ja hyvinvointi* (s. 72). Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Viher-KARA-verkosto. (2013). *Kaupunkiseutujen vihreän infrastruktuurin käsitteitä*. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 39/2013. Haettu 15.2.2021 osoitteesta <http://hdl.handle.net/10138/42483>
- Walls, M. & Puhakka, M. (2005). Luonnon monimuotoisuus. Teoksessa J. Gustafsson (toim.), *Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat. Uhkakuvista yhteistyöhön*. (ss. 40–49). Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Ympäristöhallinto. (2017). *Ympäristöministeriöltä kirje liito-oravan huomioimisesta kaavoituksessa*. Tiedote 7.2.2017. Haettu 30.1.2021 osoitteesta

<https://www.ymparisto.fi/fi->

[FI/Luonto/Ymparistoministeriolta_kirje_liitoravan\(42081](https://www.ymparisto.fi/fi-)

Ympäristöministeriö. (2020). *Helmi-elinympäristöohjelma rahoittaa 45*

luonnonhoitohanketta kunnissa. Uutinen 3.11.2020. Haettu 19.1.2021 osoitteesta

<https://ym.fi/-/helmi-elinymparistoohjelman-kunta-helmi-rahoittaa-45->

[luonnonhoitohanketta-kunnissa](https://ym.fi/-/helmi-elinymparistoohjelman-kunta-helmi-rahoittaa-45-)

Ympäristöministeriö. (n.d.a). *Kansainvälinen biodiversiteettipolitiikka*. Haettu 18.2.2021

osoitteesta <https://ym.fi/kansainvalinen-biodiversiteettipolitiikka>

Ympäristöministeriö. (n.d.b). *Luonnonsuojelulain ja -asetuksen uudistus*. Haettu 25.2.2021

osoitteesta <https://ym.fi/luonnonsuojelulain-ja-asetuksen-uudistus>

Ympäristöministeriö. (n.d.c). *Suomen biodiversiteettipolitiikka*. Haettu 18.2.2021 osoitteesta

<https://ym.fi/suomen-biodiversiteettipolitiikka>

Ympäristöministeriö. (n.d.d). *Natura 2000 -verkosto turvaa monimuotoisuutta*. Haettu

19.1.2021 osoitteesta <https://ym.fi/natura-2000-verkosto>

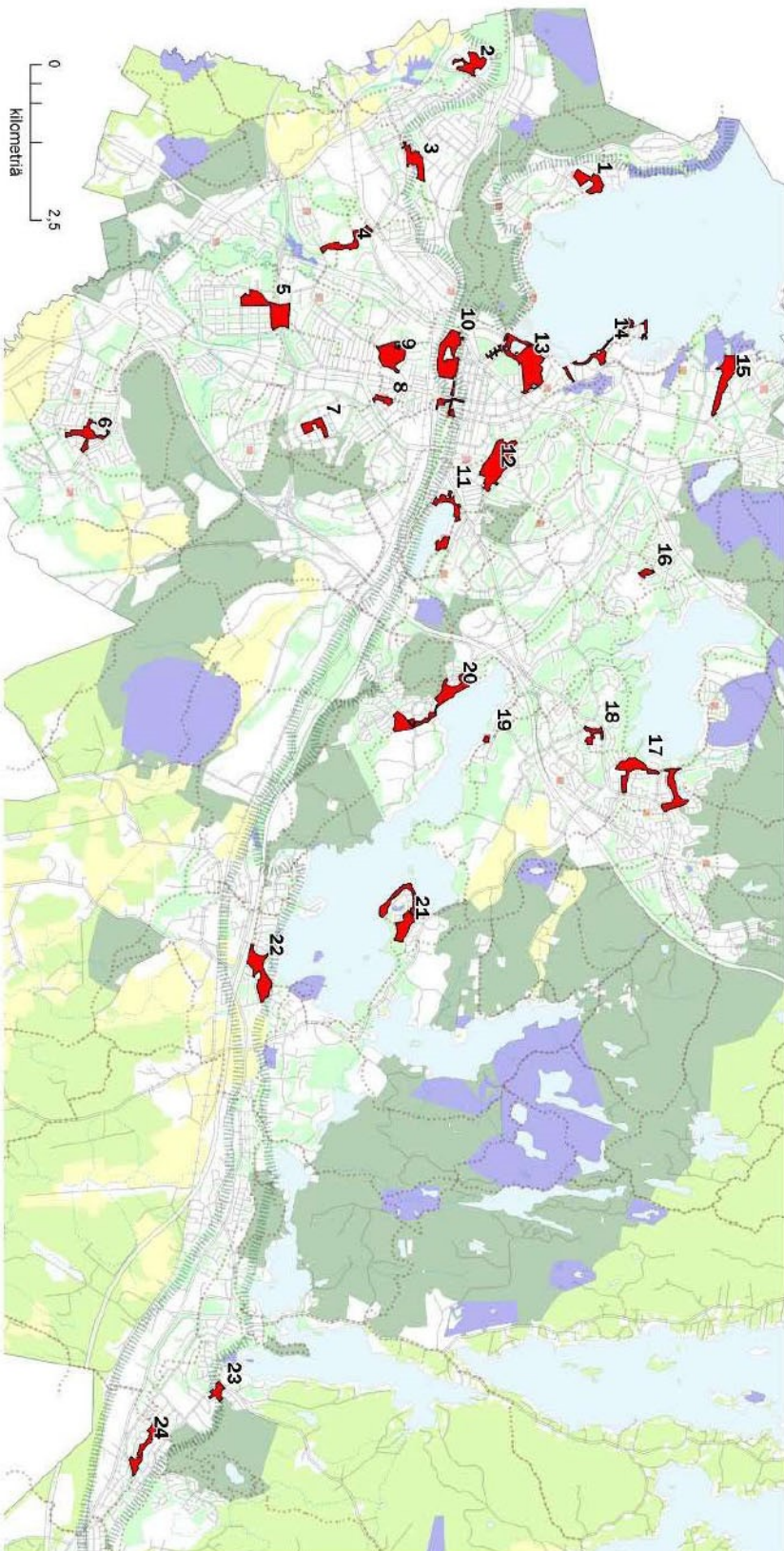
Liite 1: Kaupunginosapuistovertailu: Helsingin, Järvenpään, Tampereen, Vaasan ja Tukholman kaupunginosapuistot

	Helsinki	Järvenpää	Tampere	Vaasa	Tukholma
Määrittely	Kaupunginosan sisäinen tai kaupunginosien välissä sijaitseva laajako puisto, joka sisältää lähialueiden asukkaita palvelevia luonto-, kulttuuri- ja toimintaympäristöjä. Kaupunginosapuisto voi sisältää myös erityisattractiotta, jotka houkuttelevat kävijöitä kauempaa.	Tulevaisuuden kaupunginosapuistot ovat kaikenkokoisten asukkaiden verkitys- ja leikkipaikkoja. Puistoissa nautitaan esteettikasta, kasvillisuudesta ja siellä istuskeluun. Puistoissa voi toimia harrasteryhmiä.	Sijainti kaupunginosan tai osien keskellä, koko vaihtelee. Merkittävät kaupunkikuvaan elävöittäjiä. Päivittäisen leikin ja oleskelun lisäksi tarkoitettu eri ikäryhmien urheilu- ja ulkoiluharrastuksia ja erilaisia tapahtumia varten.	Lähipuisto/kaupunginosa- puistot ovat rakennettujen alueiden keskellä ja puistoja, jotka vahvistavat kaupunginosan identiteettiä ja jäsentävät kaupunkia.	Kaupunginosapuiston koko on 5-50 hehtaaria. Ne ovat kaupungin suurimpia puistoja, ja niillä on useita toimintoja. Puistot vahvistavat melko luonnontilaisista puistoista hienoinin kaupunkipuistoina.
Tehtävät	Kaupunginosapuisto on viheraluejärjestelmän tärkeä osa, helposti saavutettava, monipuolinen ja korkeatasoinen, kaikenkokoisille sopiva ja houkutteleva, paikallista identiteettiä vahvistava, kaupunginosien välillä tasa-arvoa parantava.	Virikkeitä ja oleskelua eri ryhmille, erityisesti vanheneva väestö ja esteettömyys huomioiden. Viherverkon osana puistot vastaavat talven yhteyntymiseen ja satelien lisääntymiseen. Puistot rakentavat myönteistä kaupunkikuva.	Alueleikkipaikat sijaitsevat yleensä kaupunginosapuistoissa. Kaupunginosapuistot soveltuvat tapahtumien järjestämiseen. Kaupunginosapuistossa voi olla korapuitoja.	Ne sijaitsevat asutuksen keskellä tai lähipuistossa ja ne on tarkoitettu kävelyyn, oleskeluun, leikkiin, urheiluun sekä niin ohjattuun kuin omaehtoiseen toimintaan.	Kaupunginosapuisto on hyvin hoidettu tai luonnontilainen paikka oleskelulle, leikille ja ilkkumiselle. Jokaisessa kaupunginosassa on vähintään yksi kulkiva, intensiivisesti hoidettu puisto. Puisto suunnitellaan käytössä kestäväksi kulttuurinympäristöksi.
Yleispiirteet	Kaupunginosapuistoissa on oltava kukkaisuutuksia, puustonpenkkejä, leikkipaikkoja ja tilaa puustoikkunalle. Suuret puistot voivat olla osin rakennettuja ja osin luonnontilaisia. Jaettu historiallisin, teemallisiin, ilkeumallisiin ja tulevaisuuden puistoihin.	Etäisyys asuinalueilta korkeintaan 500 m. Vapaa luonnontilasta, kenteä, rinteitä mäenlaskuun, eri ikäille sopivia kalusteita ja varusteita ja yhteydet laajempiin viheralueisiin. Kaupunginosapuistot yhdistyvät toisiinsa ulkoilureitien avulla.	Etäisyys asunnosta korkeintaan 500 m. Koko 5-25 ha. Mittavimmat kaupunginosapuistot ovat luonnontilaisia taajamantästä ja vain vähäisesti osataan rakennettuja toimintapuistoja.	Etäisyys asukkaista korkeintaan 500 m. Koko vähintään 1 ha. Sekä intensiivisesti hoidettuja, rakennettuja puistoja, että luonnontilaisia alueita. Kaupunginosa- puistoihin voi sisältyä mm. lasten leikkipuistoja tai muita käyttöpuistoja.	Puistot jaetaan neljään luokkaan, niistä jokaisella on omat piirteensä: Luonnontilaiset ja luonnontuotot; Maisemapuistot, laakso ja kenteä; Mäkipuistot; kaupunki- ja toimintapuistot.
Ertävistä	Kaupunginosapuisto voi olla myös vetovoimakohte, eli alue, jonka ominaispiirteet tai arvot ovat vetovoimaisia koko kaupungin kannalta. Esimerkki: Röhluvuoren Kirsiikkapuisto.			Kukkaisuutuksia voi osin korvata kukkivilla penssalla ja hoitovuorilla kukkaintiivillä (leviatvat perennat ja sipulikasvit). Kehitetään kosteikko- ja perhoapuistoja, ilto-oravien sekametsapuistoja sekä vilkistimäiden ja ruokokerttusten ruovikkapuistoja.	Kaupunginosilla on 1-3 vuoden välein kehitettävä kulkeohjelma (blonsteri programmi), joka kuvaa kunta kuket istutetaan ja hoidetaan puistoissa ja toreilla.

Liite 2: Lahden virkistysalueverkosto: Kaupunginosapuistot

LAHDEN VIRKISTYSALUEVERKOSTO
KAUPUNGINOSAPUUSTOT

1 Karkkolanpuisto	9 Asemantalonpuisto (perhepuisto)	17 Sepänjojanpuisto
2 Erviänpuisto	10 Radiomäki, Kaupungintalon puisto ja Loviisinpäässi	18 Kissanpuisto
3 Männistörrinne	11 Moysesin uimaranta ja Joutjärven puistot	19 Kaukkarin ranta
4 Hennan uuden asuinalueen puisto	12 Mustankallionpuisto	20 Kariston rantapuisto ja Kivipuronpuisto
5 Palomäenpuisto ja -kenttä	13 Ranta-Kartanon, Pikku-Vesijärven ja Kanninen puistot	21 Niemelänpuisto
6 Arometsänpuisto	14 Ankkuri - Ruorinpuisto	22 Vanhankartanonmäki ja -puisto
7 Liponmäki	15 Merraosanpuisto	23 Kisanjojanpuisto
8 Eskikopuisto	16 Kyötilän Kirkkoalennus	24 Rakokivenpuisto

Liite 3: Puistokortit

1. Kankolanpuisto

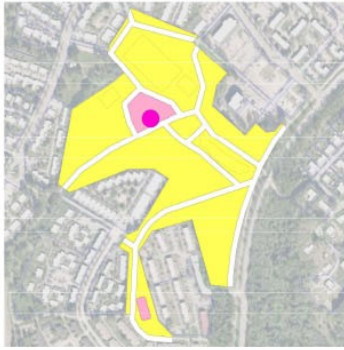
Päivitetty 28.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

- Puiston keskus   ● Rakennettu alue
● Maisemapuisto   ● Metsäpuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	33. kaupunginosassa, Jalkarannassa. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkipaikat Ulkokuntolaitteet Pelikentät (hiekkakenttä ja maalit, jäädytetään talvella, 4 tenniskenttää, lentopallokenttä), Uimaranta, pienvenesatama.
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: VL, VU, VV, VK, PL, P-3.	9. Erityistä	Hiekkaranta Laaja liikunta-alue
3. Pinta-ala	n. 8 ha.	10. Plussat	Runsas kasvillisuus, monipuoliset toiminnalliset alueet, paljon luontaisesti syntyneitä polkuja.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Kankola Koko väestö 1514 (1758) 0-6 . 51 (91) 7-15-v. 115 (144) 16-19-v. 75 (77) 65-> v. 479 (510)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Lisää penkkejä, myös käsinojallisia Polkuverkoston hierarkia ja pääväylien kunnostus Sisääntulojen merkintä, opasteet. Lupiini, kurturuus Kentän parakkien kunnostus / yhdenmukaistaminen
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, käyttöniityt B3 Maisemaniityt ja laidunalue	12. Kehittämissideoita	Puiston keskuspaikka leikkikentän ja liikuntavälineiden keskelle. Metsäisen ilmeen ja rauhallisen ympäristön kehittäminen.
6. Puiston luonne	Metsäpuisto. Avoimilla alueilla ranta, niitty, liikuntaa ja leikkiä. Melko peitteistä lehtimetsää, joissa polkuja. Rauhallinen, rehevä ympäristö. Kohtalaiset korkeuserot.	13. Ajankohtaista	Ulkoliikuntavälineiden uusiminen?
7. Maisema- ja virkistysarvot	Kaunis näkymä Vesijärvelle. Virkistysyhteys Messilään.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Liikuntapalvelut (kentät, uimaranta) Eteläinen urakka-alue: YIT. Kuljetusliike Kohonen (luistelukenttä ja kaukalo)
Monimuotoisuuden kehittäminen		Niityn lajiston tukeminen. Kasvillisuuden monilajisuuden kehittäminen. Vieraslajien poisto. Viherkattojen ja muiden rakenteiden kehittäminen kasvualustoina ja habitaatteina. Turvahake. Tekopökkölet.	

2. Erviänpuisto

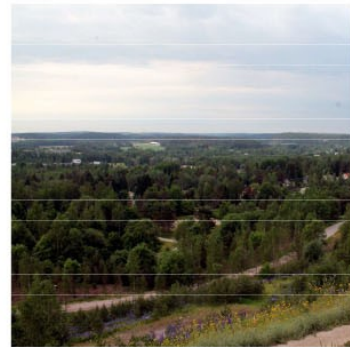
Päivitetty 28.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

- Puiston keskus   ○ Rakennettu alue
● Maisemapuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	31. kaupunginosassa, Pirttiharjussa. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Kaksi leikkialuetta Hiekkakentät Koirapuisto
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava Alueen merkinnät: U, UL, P	9. Erityistä	Tekolampi: lähteestä lammeksi laajennettu kosteikkoalue, arvokas kulttuuribiotooppi.
3. Pinta-ala	n. 8 ha	10. Plussat	Siisti ja viihtyisä.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Riihelä Koko väestö 1930 (1914) 0-6 . 158 (173) 7-15-v. 239 (205) 16-19-v. 100 (76) 65-> v. 300 (314)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Sisäntulojen merkintä, opasteet. Penkkien, valaisimien ja roska-astioiden kunnostus.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttövihrealue A3 Käyttö- ja suojavaihrealue B2 Avoimet vihrealueet, käyttöniitty B3 Maisemaniitty	12. Kehittämissideoita	Lammen ympäristö viehättävämmäksi. Kasvillisuuden monipuolistaminen.
6. Puiston luonne	Maisemapuisto. Avara, vihreä puisto, lampi keskeinen elementti. Kasvillisuuden rajaamat toiminnot. Suuret korkeuserot. Jyrkkiä rinteitä. Lammen ympäristö melko tasainen.	13. Ajankohtaista	Leikkialue 1 peruskorjaus 2023–2027
7. Maisema- ja virkistysarvot	Katselulaituri lammella, penkit lammen rannalla. MARY-kohteen raja menee puiston läpi. LUMO: tekolampi	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Liikuntapalvelut (kentät) Eteläinen urakka-alue: YIT

Monimuotoisuuden kehittäminen	Kasvillisuuden monilajisuuden kehittäminen. Lammen kasvillisuuden kehittäminen. Viherseinien ja muiden rakenteiden kehittäminen kasvialustoina ja habitaatteina.
--------------------------------------	--

3. Männistörinne

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Rakennettu alue
● Maisemapuisto   ● Metsäpuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	30. kaupunginosassa, Kärpäessä. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Kaksi leikkialuetta. Hiekkakenttä, talvella jäädytys ja kaukalo. Runsas polkuverkosto.
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: VL, VP, P.	9. Erityistä	Asukkaiden linnunpönttöjä ja majoja.
3. Pinta-ala	n. 9 ha	10. Plussat	Istuskelukivet näköalapaikoilla.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Kärpänen Koko väestö 1777 (1526) 0-6 . 197 (124) 7-15-v. 184 (159) 16-19-v. 95 (64) 65-> v. 380 (288)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Penkkien, valaisimien ja roska-astioiden täydennys. Sisääntulojen merkintä, opasteet. Lupiin torjunta.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, käyttöniityt	12. Kehittämissideoita	Luonnonmukaisuuden vahvistaminen rakennettuja alueita kehittämällä: polkuverkoston ja opasteiden kehittäminen metsän kulumisen estämiseksi. Keskusalueen muodostaminen. Näköalapaikkojen merkintä.
6. Puiston luonne	Metsäpuisto. Kuivaa, luonnonmukaista, harvaa mäntyrinnettä. Hyvin vähän rakennettua aluetta. Suuret korkeuserot. Rauhallinen ympäristö.	13. Ajankohtaista	
7. Maisema- ja virkistysarvot	Laajat näkymät etelään. Hyvä näkyvyys metsikön sisällä, paljon reittivaihtoehtoja.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Eteläinen urakka-alue: YIT

Monimuotoisuuden kehittäminen	Paahderinteiden/paahdelaikkujen kehittäminen. Kulun ohjaus poluille / metsänpohjan kulumisen ehkäisy. Kivikkojen lisääminen ja kehittäminen mikrohabitaateiksi.
-------------------------------	---

4. Hennalan uuden asuinalueen puisto

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

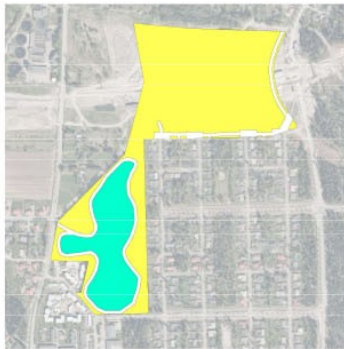
● Puiston keskus   ● Rakennettu alue
● Maisemapuisto

Ideakilpailun voittajatyö Flowerpower toimii jatkosuunnittelun ja asemakaavoituksen pohjana.
Työn tekijät:
Kangas ja Vuorinen Arkkitehdit Oy,
Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson,
Masu Planning.

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	27. kaupunginosassa, Hennala. Yhteys bussilla lähelle, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Tällä hetkellä ulkoilureitti, hiihtolatu
2. Maankäytön tilanne	Ei asemakaavaa. Jatkosuunnittelun ja kaavoituksen pohjaksi pidettiin ideakilpailu 2016, jonka voittajatyöstä kuva ohessa.	9. Erityistä	Tulevat hulevesiaiheet.
3. Pinta-ala	n. 7 ha	10. Plussat	
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Hennala Koko väestö 930 (707) 0-6 . 93 (57) 7-15-v. 93 (57) 16-19-v. 93 (57) 65-> v. 93 (57)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: RAMS:	12. Kehittämissideoita	Puiston keskuksen määrittely. Sisääntulot ja opastus.
6. Puiston luonne		13. Ajankohtaista	Asemakaavoitus 2020-luvulla.
7. Maisema- ja virkistysarvot	Hennalan kasarmialueen harjoituskenttäalue.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Eteläinen urakka-alue: YIT

Monimuotoisuuden kehittäminen	Puiston suunnittelu kilpailuteoksen mukaisesti hulevesiaiheita, monilajisuutta ja elinympäristöjä suosien. Orgaanisten kasvualueiden käyttäminen. Rakenteiden kehittäminen mikrohabitaatteina.
-------------------------------	--

5. Patomäen puisto ja kenttä

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Maisemapuisto
● Metsäpuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	24. kaupunginosassa, Launeella. Yhteys bussilla lähelle, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Virkistysreitti, nurmikentät (toistaiseksi pois käytöstä). Hiihtolatu
2. Maankäytön tilanne	VT12 yläpuolinen osa, asemakaavoittamatta. Alapuolella voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: VL, PL.	9. Erityistä	Laaja urheilualue.
3. Pinta-ala	n. 18 ha	10. Plussat	Vilkaan alueen ohella rauhoittumisen alue.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Laune Koko väestö 2306 (2030) 0-6 . 165 (141) 7-15-v. 238 (232) 16-19-v. 138 (105) 65-> v. 578 (442)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Sisäntulojen merkintä, opasteet. Rauhallisten toimintojen kehittäminen eteläiseen osaan puistoa.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: RAMS:	12. Kehittämideoita	Aluetta voidaan kehittää toisaalta liikunnan alueena, ja eteläistä osaa sille vastinparina: rauhallisena, metsäisenä lähivirkistysalueena. Kokonaisuudelle on muodostettava keskusalue.
6. Puiston luonne	Maisemapuisto. Myös metsäisiä alueita. Ilme kehittyä, kun kentät palaavat liikuntakäyttöön.	13. Ajankohtaista	Tunneli valmistuu arvon mukaan loppuvuodesta 2020 ja sen päällä oleva kenttä 2021.
7. Maisema- ja virkistysarvot	Yhteydet laajoihin virkistysreitteihin sekä Porvoonjoelle. Muinaisjäänneökset: taistelukaivannot.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Liikuntapalvelut (kentät) Eteläinen urakka-alue: YIT

Monimuotoisuuden kehittäminen	Metsäkasvillisuuden vaaliminen. Kasvillisuuden monilajisuuden ja kerroksellisuuden kehittäminen. Lahopuu(leikki)alueen kehittäminen.
--------------------------------------	--

6. Arometsäpuisto

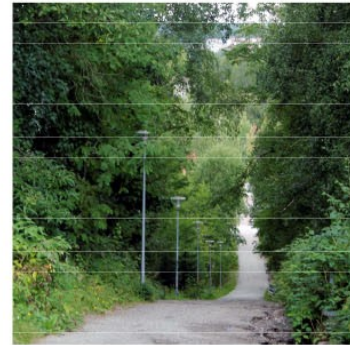
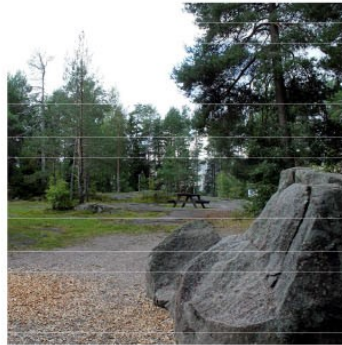
Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Rakennettu alue
● Maisemapuisto   ● Metsäpuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	22. kaupunginosassa, Renkomäessä. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialue Hiekkakenttä, lentopalloverkko
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: VP, VL	9. Erityistä	Laaja nurmialue tapahtumakäyttöön.
3. Pinta-ala	n. 8 ha	10. Plussat	Maaston muotoilu.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Renkomäki Koko väestö 2240 (2358) 0-6 . 203 (275) 7-15-v. 363 (429) 16-19-v. 158 (133) 65-> v. 244 (231)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Sisäntulojen merkintä, opasteet. Pöytien ja penkkien kunnostus.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, Käytöniityt	12. Kehittämissideoita	Metsäisen ilmeen ja maisemapuiston elementtien voimistaminen ja selkeän kokonaisuuden luominen niin, että metsäinen alue ymmärretään osaksi puistoa. Puiston keskuksen muodostaminen. Eri-ikäisten huomioiminen.
6. Puiston luonne	Maisemapuisto. Myös metsäisiä alueita. Hiljainen, pääpaino lapsiperheissä. Ei mainittavia korkeuseroja. Rakennettua aluetta vain leikkialue.	13. Ajankohtaista	
7. Maisema- ja virkistysarvot	Hiljainen alue, melutaso <45	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Eteläinen urakka-alue: YIT

Monimuotoisuuden kehittäminen	Metsäkasvillisuuden vaaliminen. Kasvillisuuden monilajisuuden ja kerroksellisuuden kehittäminen myös nurmialueen laidoilla. Turvahake. Lahopuu(leikki)alueen kehittäminen.
--------------------------------------	--

7. Liipolanmäki

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Rakennettu alue
■ Metsäpuisto   — Kehitettävä reitti

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	20. kaupunginosassa, Kerinkalliossa. Yhteys lähelle bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialue Ulkokuntolaitteet Koira-aitaus
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: PL	9. Erityistä	Sijainti todella jyrkässä mäessä ja sen päällä.
3. Pinta-ala	n. 6 ha	10. Plussat	Kivien ja kallon käyttö leikkialueella. Hyvä varustus leikkialueella.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Liipola Koko väestö 4678 (4570) 0-6 . 250 (311) 7-15-v. 349 (336) 16-19-v. 186 (190) 65-> v. 1540 (1154)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Oheiseen viitteelliseen karttaan merkityt kehitettävät reitit. Sisääntulojen merkintä, opasteet. Erosion hallinta. Kyselyissä mainittu rauhottomaksi ja pelottavaksi.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet	12. Kehittämisideoita	Mäen päälle muodostetaan puiston keskus jo olevien toimintojen yhteyteen.
6. Puiston luonne	Metsäpuisto. Merkittävät korkeuserot, jotka haittaavat iäkkäiden liikkumista ja esim. lasten kanssa kulkevia. Viihtyisä, luonnonmukainen toiminnallinen alue. Metsä melko tiheää ja peitteistä.	13. Ajankohtaista	
7. Maisema- ja virkistysarvot	Päiväkodin retki-, majanrakennus- ja luonnonmateriaalien keruupaikka.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Eteläinen urakka-alue: YIT

Monimuotoisuuden kehittäminen	Kivikkojen lisääminen ja kehittäminen mikrohabitaateiksi. Metsäkasvillisuuden vaaliminen. Tekopötkelöt.
--------------------------------------	--

8. Esikkuopuisto

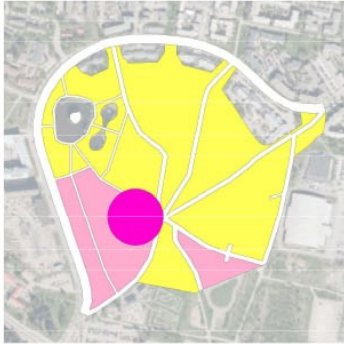
Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Rakennettu alue
● Maisemapuisto   ● Metsäpuisto   — Kehitettävä reitti

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	25. kaupunginosassa, Asemantaustassa. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialue Hiekkakenttä, lentopalloverkko
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: P, UP, PI	9. Erityistä	Matalat kumpareet erottavat vapaan nurmen leikki- ja liikunta-alueesta.
3. Pinta-ala	n. 2,5 ha	10. Plussat	Maaston muotoilu, ilmoitustaulu.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Anttilanmäki Koko väestö 983 (1023) 0-6 . 97 (89) 7-15-v. 98 (107) 16-19-v. 64 (57) 65-> v. 223 (172)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Oheiseen karttaan merkitty kehitettävä reitti on jo tallattu nurmelle. Sisääntulojen merkintä, opasteet.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, käyttöniityt	12. Kehittämissideoita	Aktiivinen asukas yhteisö mukaan puiston kehittämiseen. Puiston keskuksen kehittäminen.
6. Puiston luonne	Maisemapuisto. Reunamalla metsäisempää. Leikki- ja liikuntapaikka. Ei merkittäviä korkeuseroja. Reitit kiertävät ja halkaisevat puiston.	13. Ajankohtaista	Leikkialueen peruskorjaus 2021
7. Maisema- ja virkistysarvot	Avoin näkymä moneen suuntaan. Rauhallinen alue asutuksen keskellä.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Eteläinen urakka-alue: YIT

Monimuotoisuuden kehittäminen	Kasvillisuuden kerroksellisuuden kehittäminen. Kaupunkiviljelymahdollisuuden tarjoaminen. Niitty laikujen kehittäminen. Mikrohabitaattien kehittäminen (esim. hyönteishotellit).
--------------------------------------	--

9. Asemantaustan puisto (Perhepuisto)

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

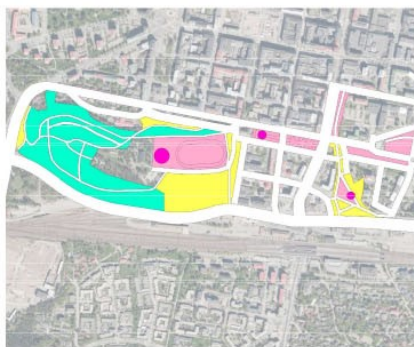
● Puiston keskus   ● Rakennettu alue
● Maisemapuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	25. kaupunginosassa, Asemantaustassa. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Suuri leikkialue, sis. liikennepuisto. Hiekkakenttä, ulkokuntolaitteet. Arboretum, lampi, laajat, avoimet nurmialueet. Hiihtolatu.
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: VU, VO, VV	9. Erityistä	Runsaat ja laadukkaat toiminnot. Arboretum kasvillisuuden erityiskohteena.
3. Pinta-ala	n. 13 ha	10. Plussat	Eri käyttäjäryhmien huomiointi.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Asemantausta Koko väestö 2623 (2912) 0-6 . 191 (185) 7-15-v. 203 (190) 16-19-v. 111 (99) 65-> v. 539 (679)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Sisääntulojen merkintä, opasteet.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, Käytöniityt B3 Maisemaniityt ja laidunalueet G Vesialueet	12. Kehittämissideoita	Opastaminen alueella, monipuolisuudesta kertominen, hyvän esteettömyyden tason markkinointi liikuntarajoitteisille, tapahtumien kirjon monipuolistaminen entisestään.
6. Puiston luonne	Maisemapuisto. Myös hyvin rakennettuja osia. Monipuolinen kaikenikäisten ympärivuotinen virkistysalue. Laajat näkymät, ei korkeuseroja. Helppokulkuinen. Hyvin hoidettu ja siisti.	13. Ajankohtaista	Leikkialueen peruskorjaus? Kirsikkapuiston perustaminen
7. Maisema- ja virkistysarvot	Retkikohde kauempaa tuleville. LUMO: Arboretum, arvokas kulttuuribiotooppi. Sorsapuisto, rakennettu kosteikko.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Keskustan urakka-alue: TYL

Monimuotoisuuden kehittäminen	Kasvillisuuden monilajisuuden ja kerroksellisuuden kehittäminen käytävien varsille. Niitty laikujen kehittäminen. Maanpeittoperennat nurmikon ohella. Mikrohabitaattien kehittäminen (esim. kivikot, hyönteishotellit).
--------------------------------------	---

10. Radiomäki, Kaupungintalon puisto, Loviisanpääsi

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

- Puiston keskus   ● Rakennettu alue
● Maisemapuisto   ● Metsäpuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	1. kaupunginosassa, Keski-Lahdessa. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialueet Radiomäessä, Loviisanpääsissä ja Sairaalamäessä. Radiomäellä laajat liikuntamahdollisuudet.
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: P, VL, VU, VP	9. Erityistä	Radiomäen Vanha hautausmaa, liikunta-alue, radiomastot.
3. Pinta-ala	n. 22 ha	10. Plussat	Näyttävät istutusalueet Kaupungintalonpuistossa.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Radiomäki, Rajakatu, Rautatiekatu, Sairaalanmäki Koko väestö 2474 (2619) 0-6 . 104 (71) 7-15-v. 106 (100) 16-19-v. 72 (116) 65-> v. 663 (604)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Sisääntulojen merkintä, opasteet puistoissa ja niiden välillä.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Edustuspuistot A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, Käyttöniityt C1 Taajamametsät, Lähimetsät	12. Kehittämisideoita	Puistot voi kytkeä toisiinsa ja kaupunginosapuistojen laajaan kokonaisuuteen. Radiomäeltä voi opastaa maiseman yli muihin puistoihin.
6. Puiston luonne	Kolmen puiston kokonaisuus: Kaupunkipuisto, maisemapuisto ja metsäpuisto. Keskenään vaihtelevat, laadukkaat puistot. Suuret korkeuserot kaikkien kolmen puiston alueella.	13. Ajankohtaista	Loviisanpääsin leikkialueen peruskorjaus 2023–2027
7. Maisema- ja virkistysarvot	Näkymät kaupungin yli pohjoiseen ja etelään. Kaupungintalon puisto keskeisin kaupunkipuisto hyvin hoidettuine istutuksineen. Radiomäki ja Loviisanpääsi virkistäviä vehreitä alue kaupungin keskustassa. Radiomäki: kiinteä muinaisjäännös.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Liikuntapalvelut (urheilualue) Keskustan urakka-alue: TYL.

Monimuotoisuuden kehittäminen	Paahde- ja niittylaikkujen kehittäminen. Mikrohabitaattien kehittäminen taiteena (hyönteishotellit, lahoppu). Ryhmäkasvien osittainen korvaaminen kukkivilla perennoilla. Ryhmäkasvi-istutusten kehittäminen monilajisiksi. Orgaanisten kasvualueiden käyttäminen. Karikkeen lisääminen.
--------------------------------------	--

11. Möysän uimaranta ja Joutjärven puistot

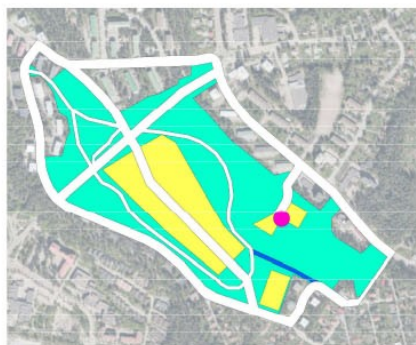
Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Maisemapuisto
● Metsäpuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	16. kaupunginosassa, Möysässä. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Kaksi leikkialuetta Ulkokuntolaitteet Hiekka- ja tekonurmikenttä, luistelukentät ja kaukalo. Uimarannat.
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: P, VL, VP, VU, VV	9. Erityistä	Tulipaikka, pukukopit, wc, melontakeskus ja avantouintipaikka.
3. Pinta-ala	n. 8 ha	10. Plussat	Hienot penkit ja pöydät tulipaikalla. Suuret hopeasalavat.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Ruola-Peknamäki, Tenava-Tonttila Koko väestö 3771 (3867) 0-6 . 232 (227) 7-15-v. 274 (265) 16-19-v. 153 (161) 65-> v. 1063 (937)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Sisääntulojen merkintä, opasteet.
5. Hoituluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, Käyttöniityt B3 Maisemaniityt ja laidunalueet E Erityisalueet (uimaranta)	12. Kehittämissideita	Kehitetään puiston laadukasta ilmettä päivittämällä esim. leikkialueet grillipaikan laatua vastaavaksi. Opastus puiston sisällä.
6. Puiston luonne	Maisemapuisto. Tarjoaa tilaa monipuoliselle toiminnalle. Avoin ranta-alue. Kohtalaiset korkeuserot. Siisti, houkutteleva puisto.	13. Ajankohtaista	Uimarannan leikkialueen peruskorjaus?
7. Maisema- ja virkistysarvot	Hiljaiset alueet: osassa Suopursunpuistoa melutaso <45. Havaintoja muurahaissinisiivistä, ketoneilikasta ja piilolantiaisesta.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Liikuntapalvelut (kentät) Pohjoinen urakka-alue: Destia Oy

Monimuotoisuuden kehittäminen	Havaittujen merkittävien lajien elinympäristöjen vaaliminen. Viherkattojen ja muiden rakenteiden kehittäminen kasvualustoina ja habitaatteina. Kokeiluna biojätteen keräys (kahvila, grillialue) ja käyttö istutuksissa.
-------------------------------	---

12. Mustankallionmäenpuisto

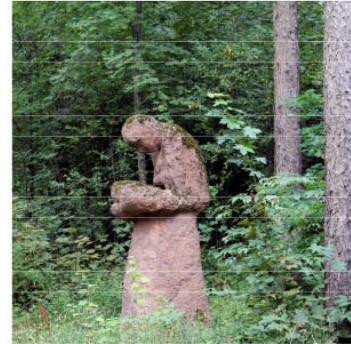
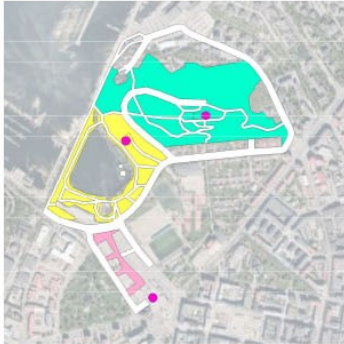
Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Maisemapuisto
● Metsäpuisto   ■ Kehitettävä reitti

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	3. kaupunginosan Paavolan, ja 5. kaupunginosan Kiveriön välissä. Yhteys lähelle bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Kaksi leikkialuetta Ulkokuntolaitteet Hiekkakenttä Hiihtolatu
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: EH, P, PL, U, VL	9. Erityistä	Mustankallion hautausmaa puiston keskellä. Näköalakalliot.
3. Pinta-ala	n. 22 ha	10. Plussat	Hautausmaasta huolimatta aktiivinen alue.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Mustakallio Koko väestö 1201 (1296) 0-6 . 42 (57) 7-15-v. 65 (64) 16-19-v. 36 (41) 65-> v. 254 (232)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Sisäntulojen merkintä, opasteet. Erosion hallinta. Kulku puistosta hiekkakentälle epämääräinen. Hautausmaata kiertävän, tasaisen polun parantaminen.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviherialueet C3 Taajamametsät, Suojametsät	12. Kehittämisideoita	Puiston kehittäminen metsäpuistona, esim. hautausmaan pylväshaapojen kaatamisen huomiointi muun kasvillisuuden kehittämisenä. Näkymien hyödyntäminen: opastaminen maiseman yli muihin kaupunginosapuistoihin. Esteetön, kaiteellinen maisemapaikka hautausmaan pysäköintialueen lähellä.
6. Puiston luonne	Metsäpuisto. Keskeiset piirteet moniin muihin puistoihin verrattuna poikkeuksellisia: merkittävät korkeuserot, paljaat kalliot, suuret puut.	13. Ajankohtaista	Leikkialueen poisto 2021–2023. Säilyvän leikkialueen peruskorjaus 2023–2027.
7. Maisema- ja virkistysarvot	Laajat näkymät kaupungin yli. Hiljaiset alueet: Melutaso laajasti <45. LUMO: silokallio, arvokas geologinen muodostuma. Havaintoja kangasvuokosta. Päiväkotien retki-, majanrakennuspaikka.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Liikuntapalvelut (kenttä, Pyhättömän ulkokuntolaitteet) Urakoitsija

Monimuotoisuuden kehittäminen	Metsäkasvillisuuden ja tunnistettujen merkittävien lajien elinympäristöjen vaaliminen. Kulun ohjaus poluille / eroosion ehkäisy. Lahopuualueen kehittäminen. Tekopökelöt.
--------------------------------------	---

13. Ranta-Kartanon, Pikku-Vesijärven ja Kariniemen puistot

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

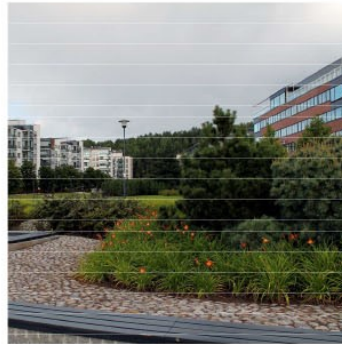
● Puiston keskus   ● Rakennettu alue
● Maisemapuisto   ● Metsäpuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	2. kaupunginosassa, Kartanossa. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Sataman leikkialue Ulkokuntolaitteet Pikku-Vesijärven puistossa
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: VP, VL, VV	9. Erityistä	Kariniemenpuistossa Lanu-puisto (veistospuisto) Pikku-Vesijärven puistossa vesiurut, Inspiksen toimintaa Ranta-Kartanon taideohjelma ja hulevesiaihe
3. Pinta-ala	n. 30 ha	10. Plussat	Lanu-puiston patsaiden yksinkertaiset opasteet: vastaavaa tyyliä muuallekin.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Kariniemi Koko väestö 837 (785) 0-6 . 40 (33) 7-15-v. 39 (29) 16-19-v. 25 (43) 65-> v. 195 (164)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Sisääntulojen merkintä, opasteet puistojen välillä.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, Käyttöniityt	12. Kehittämissideoita	Kunin puiston luonteen vahvistaminen. Kasvillisuuden monipuolistaminen. Esteettömyyden vahvistaminen helppokulkuisessa Pikku-Vesijärven puistossa.
6. Puiston luonne	Kolmen puiston kokonaisuus: Kaupunki-, maisema- ja metsäpuisto. Vehreä, tasainen Pikku-Vesaniemen puisto. Mäen päällä ja rinteillä sijaitseva Kariniemenpuisto. Korkeatasoinen, tuleva Ranta-Kartanon puisto.	13. Ajankohtaista	Ranta-Kartanon puiston rakentaminen
7. Maisema- ja virkistysarvot	Näkymät Vesijärvelle. Pikku-Vesijärvi: Green Flag Award -tunnustus. Hiljaiset alueet: kariniemen metsän pohjoisosa. LUMO: Kariniemen metsässä useita kohteita. Havaintoja pikkutikasta.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Keskustan urakka-alue: TYL Inspis Lahti ry

Monimuotoisuuden kehittäminen

Maanpeitto-perennat nurmikon ohella. Mikrohabitaattien kehittäminen taiteena (lahopuu). Viherkattojen, -seinien ja muiden rakenteiden kehittäminen kasvualustoina ja habitaatteina. Kokeiluna biojätteen keräys (kahvilan luona) ja käyttö istutuksissa.

14. Ankkuri–Ruoriniemen rantapuistot

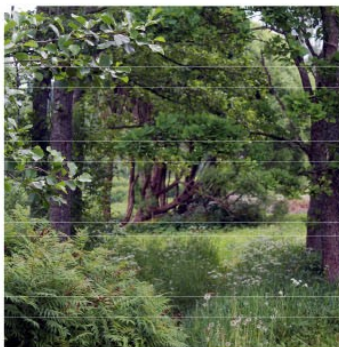
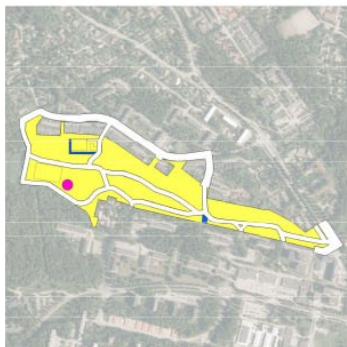
Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Rakennettu alue
● Maisemapuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	2. Kaupunginosan Kartanon ja 4. kaupunginosan Kartanon välissä. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialue Ulkkokuntolaitteet Useita uimapaikkoja Hiihtolatu
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava? Alueen merkinnät: VL, VP, VV	9. Erityistä	Rantabulevardin näkymät Vesijärvelle.
3. Pinta-ala	n. 7 ha	10. Plussat	Kukkivien kasvien käyttö.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Ankkurin alue Koko väestö 4289 (4019) 0-6. ( ) 7-15-v. 226 (157) 16-19-v. 104 (117) 65-> v. 1710 (1383)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Sisääntulojen merkintä, opasteet alueella. Hanhet ja niiden aiheuttamat reaktiot.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, Käyttöniityt	12. Kehittämisideoita	Puiston keskuksen vahvistaminen tapahtumapaikkana. Kasvillisuuden esittely, esim. puulajien merkintä. Opastaminen seuraaviin kaupunginosapuistoihin.
6. Puiston luonne	Kaupunkipuisto. Rantaa myötäilevä, korkeatasoinen puisto. Runsaasti koristekasveja ja paikkoja pysähtymiseen ja katseluun. Ei korkeuseroja. Helppokulkuinen. Rauhallinen, vaikka keskustan ja Niemen teollisuusalueen tuntumassa.	13. Ajankohtaista	Leikkialueen peruskorjaus 2023–2027.
7. Maisema- ja virkistysarvot	Pitkän rantapromenin varrelta näkymät Vesijärvelle. Hiljaiset alueet: rantapromenadilla melutaso <45. Mahdollisuus tarkkailla veden ääniä ja lintuja.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Keskustan urakka-alue: TYL Pohjoisen urakka-alue: Destia Oy

Monimuotoisuuden kehittäminen	Kasvillisuuden monilajisuuden kehittäminen. Muurien ja kivikkojen kehittäminen mikrohabitaateiksi. Mikrohabitaattien kehittäminen taiteena (esim. lahoppuun esittäminen ajopuuna).
--------------------------------------	--

15. Merrasojanpuisto

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus ● Maisemapuisto
■ Kehitettävä reitti

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	7. kaupunginosan, Mukkulan, ja 8. kaupunginosan, Kilpiäisen, välissä.. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialue Hiekkakenttä Palstaviljelyalue
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: P, PL, V, VL, UL	9. Erityistä	Puiston läpi kulkeva oja.
3. Pinta-ala	n. 12,5 ha	10. Plussat	Avaruus.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Mukkula, Kilpiäinen Koko väestö 4137 (4450) 0-6 . 322 (230) 7-15-v. 389 (391) 16-19-v. 215 (185) 65-> v. 1245 (1254)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Karttaan merkityt kehitettävät reitin osat. Sisääntulojen merkintä, opasteet alueen sisällä ja seuraaville vihrealueille. Siltojen kunnostaminen viehättävämmiksi.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, Käytöniityt B3 Maisemaniityt ja laidunalueet	12. Kehittämissideoita	Puiston keskuksen kehittäminen toiminnan ja kokoontumisen alueeksi. Tapahtumakontin kokeilu?
6. Puiston luonne	Maisemapuisto. Rehevä alue. Avoimia näkymiä, suuria lehtipuita. Oja, kosteahko pienilmasto. Ei korkeuseroja.	13. Ajankohtaista	Leikkialue poistettava 2024–2027.
7. Maisema- ja virkistysarvot	LUMO: Laidunniityt, arvokas kulttuuribiotooppi.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Pohjoinen urakka-alue: Destia Oy

Monimuotoisuuden kehittäminen	Puiston kehittäminen sadepuutarhana siemenpankkia hyödyntäen. Niittyjen kehittäminen kokonaisuutena tai laikkuina.
--------------------------------------	---

16. Kytölän Kirkkotienmaa

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Metsäpuisto
— Kehitettävä reitti

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	10. kaupunginosassa, Kytölässä. Yhteys lähelle bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialue Hiekkakenttä
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: VK	9. Erityistä	Lähellä kiehtova metsäalue.
3. Pinta-ala	n. 1,5 ha	10. Plussat	Sijainti aivan asutuksen tuntumassa.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Kytölä Koko väestö 1017 (614) 0-6 . 115 (53) 7-15-v. 127 (52) 16-19-v. 52 (35) 65-> v. 192 (109)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Ruohottuneen, osin aidatun hiekkakentän kunnostus. Ruohottuneiden käytävien kunnostus. Sisäntulojen merkintä, opasteet. Oheiseen karttaan viitteellisesti merkittyjen reittien rakentaminen.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet	12. Kehittämisideoita	Puiston keskuksen perustaminen. Rauhallisuuden vaaliminen, reitistön ja metsäpuiston jatkaminen metsikössä peltoa kohti (kuva vas.). Opastaminen puistoon kauempaa asuinalueelta.
6. Puiston luonne	Metsäpuisto. Avara pieni puisto metsäisten alueiden keskellä. Rakennettua aluetta vain leikkialue ja hiekkakenttä. Ei mainittavia korkeuseroja nykyisellä puiston alueella.	13. Ajankohtaista	Leikkialueen peruskorjaus 2023–2027.
7. Maisema- ja virkistysarvot	Hiljaiset alueet: suurelta osin <40.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Pohjoinen urakka-alue: Destia Oy

Monimuotoisuuden kehittäminen	Kasvillisuuden monilajisuuden ja kerroksellisuuden kehittäminen. Laho(leikki)alueen kehittäminen. Turvahake. Laajentamisen tutkiminen ja kulun ohjaus polulle mahdollisella uudella alueella. Mahdollisen uuden alueen lajiston vaaliminen.
--------------------------------------	---

17. Sepänojanpuisto

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Maisemapuisto
● Metsäpuisto   ■ Kehitettävä reitti

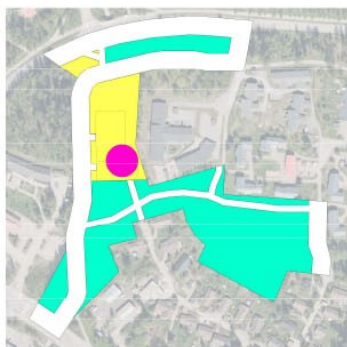
1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	13. kaupunginosassa, Ahtialassa. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialue Hiekkakentät, kaukalo, luistelukenttä Hiihtolatu
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Osin kaavoittamattomalla alueella. Alueen merkinnät: V, VL, VU	9. Erityistä	Runsaat liikuntamahdollisuudet.
3. Pinta-ala	n. 18 ha	10. Plussat	Avoin tila mahdollistaa monipuoliset tapahtumat.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Puronrinne, Sipura, Paakkolanmäki Koko väestö 1440 (1399) 0-6 . 123 (115) 7-15-v. 148 (141) 16-19-v. 85 (79) 65-> v. 336 (185)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Karttaan viitteellisesti merkityt kehitettävät reitit. Sisääntulojen merkintä, opasteet.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, Käyttöniityt	12. Kehittämisideoita	Puiston kehittäminen koko perheen liikunnallisena alueena. Puiston keskuksen kehittäminen kokoontumis- ja lähtöpaikaksi (liikunta)tapahtumille, esim. katos varusteiden vaihtoa ja tapahtumia varten. Opastaminen reiteillä puiston sisällä.
6. Puiston luonne	Maisemapuisto. Myös metsäisiä alueita. Urheilualueen ympäristö avointa, pohjoisosassa metsäistä. Maltilliset korkeuserot. Aktiivisen toiminnan alue.	13. Ajankohtaista	Leikkialueen peruskorjaus 2023–2027.
7. Maisema- ja virkistysarvot	Hiljaiset alueet: melutaso laajalti <40. LUMO: Sepänojan kaskiraunioalue, arvokas perinnemaisema ja muinaisjäänneksiä. Ylä-Kokkolan niitty.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Liikuntapalvelut (kentät) Pohjoinen urakka-alue: Destia Oy

Monimuotoisuuden kehittäminen

Lumo-alueiden ja niittyajiston vaaliminen. Kasvillisuuden monilajisuuden kehittäminen. Lahopuun ja kivien lisääminen habitaatteina ja oleskelualueina.

18. Kissanmäenpuisto

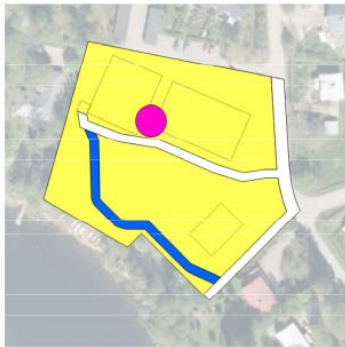
Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Maisemapuisto
● Metsäpuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	13. kaupunginosassa, Ahtialassa. Yhteys bussilla, henkilöautolla, pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialue Hiekkakenttä
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: EV, VK, VL	9. Erityistä	Harvinaiset kultakuuset (ks. Kohta 7.)
3. Pinta-ala	n. 3 ha	10. Plussat	Keskeinen sijainti.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Kukonharju Koko väestö 351 (342) 0-6 . 27 (21) 7-15-v. 30 (21) 16-19-v. 13 (13) 65-> v. 112 (95)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Sisääntulojen merkintä, opasteet.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, Käytöniityt	12. Kehittämissideoita	Puiston keskuksen kehittäminen. Kasvillisuuden lisääminen alueen maataloustausta ja puurakentaminen huomioiden. Iäkkään väestön huomioiminen.
6. Puiston luonne	Metsäpuisto. Leikkialueella avointa tilaa (maisemapuisto). Kohtuulliset korkeuserot. Vaatimaton alue, joka on helppo ohittaa.	13. Ajankohtaista	Leikkialueen peruskorjaus 2023–2027.
7. Maisema- ja virkistysarvot	LUMO: Torkon kultakuuset, luonnonmuistomerkki. Päiväkotien retkikohde.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Pohjoinen urakka-alue: Destia Oy

Monimuotoisuuden kehittäminen	Kasvillisuuden monilajisuuden ja kerroksellisuuden kehittäminen perinnelajeilla. Maanpeittoperennat nurmikohon ohella. Turvahake. Lahopuu(leikki)alueen kehittäminen.
--------------------------------------	---

19. Kaukkarin ranta

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Maisemapuisto
— Kehitettävä reitti

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	15. kaupunginosassa, Myllypohjassa. Yhteys melko lähelle bussilla, lähelle henkilöautolla ja pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialue Hiekkakenttä, lentopallokenttä Yksi maali nurmikentällä Pienvenesatama
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: LV	9. Erityistä	Sijainti rannassa.
3. Pinta-ala	n. 0,7 ha	10. Plussat	Mahdollisuus monipuoliseen toimintaan.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Kaukkari Koko väestö 732 (759) 0-6 . 55 (61) 7-15-v. 82 (107) 16-19-v. 49 (39) 65-> v. 193 (120)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Karttaan merkitty reitti. Nykyisellään rannan penkille ei ole hiekkapolkua, kulku on nurmikolla. Sisääntulon merkintä, opasteet / ilmoitustaulu.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, Käyttöniityt	12. Kehittämissideoita	Asukkaiden ikärakenteen huomioiminen esim. ulkokuntolaittein. Järvinäköalan korostaminen esim. penkkejä lisäämällä, osa käsinojallisia. Puiston keskuksen muodostaminen.
6. Puiston luonne	Maisemapuisto. Pieni, avoin alue. Ei korkeuseroja. Kokoonsa nähden monipuolinen.	13. Ajankohtaista	Leikkialueen peruskorjaus 2023–2027.
7. Maisema- ja virkistysarvot	Kaunis, sympaattinen, rauhallinen ranta ja näkymä Kymijärvelle.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Pohjoinen urakka-alue: Destia Oy

Monimuotoisuuden kehittäminen	Kasvillisuuden monilajisuuden kehittäminen. Maanpeitto-perennat nurmikon ohella. Mikrohabitaattien kehittäminen (esim. rajaava risuita).
--------------------------------------	--

20. Kariston rantapuisto ja Kivipuronpuisto

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

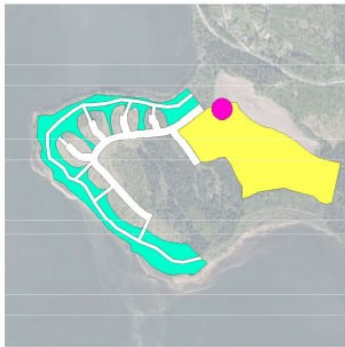
● Puiston keskus   ● Maisemapuisto
● Metsäpuisto   ■ Kehitettävä reitti

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	17. kaupunginosassa, Järvenpäässä. Yhteys bussilla, henkilöautolla ja pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialue, hiekkakenttiä Liikunta-alueella ulkokunto-laitteet, hiekk- ja tekonurmikentät, koripallokenttä, luistelukaikalo Uimaranta, pienvenesatamat Hiihtolatu
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: VL, VL-hv, VU, VV Työohjelmassa: Kolava, Karistonmäen kaavarunko	9. Erityistä	Hulevesikanava ja -altaat Pitkä reitti rannassa.
3. Pinta-ala	n. 15 ha	10. Plussat	Sijainti Kymijärven rannassa sekä hulevesiaiheet.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Järvenpää Koko väestö 3768 (2074) 0-6 . 434 (339) 7-15-v. 778 (485) 16-19-v. 218 (66) 65-> v. 103 (69)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Karttaan sinisellä merkityt, kehitettävät reitit. Sisääntulojen merkintä, opasteet.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B2 Avoimet viheralueet, Käytöniityt B3 Maisemaniityt ja laidunalueet C1 Taajamametsät G Vesialueet, Hulevesiallas	12. Kehittämisideoita	Ranta-alueen ja hulevesiaiheen hyödyntäminen. Alueen reittien kehittäminen kuljeskelua ja ulkoilua varten. Nyt parhaat maisemapaidat ovat veneitä ja veteenlaskua varten. Reitti liikunta-alueelta kohti pohjoista vaatimatton.
6. Puiston luonne	Maisemapuisto. Liikunta-alueen tuntumassa laajat, avoimet näkymät Metsäpuistoa suurelta osin, lyhyet näkymät. Ei merkittäviä korkeuseroja. Viheralue keskeneräisen oloinen.	13. Ajankohtaista	Kaavatyö, ks. Kohta 2.
7. Maisema- ja virkistysarvot	Näkymät kanavan yli ja Kymijärvelle. Hiljaiset alueet: hulevesikanavan ja altaiden luona osin < 45 Kosteikko päiväkotien hyönteisretkikohde.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Liikuntapalvelut (liikunta-alueen kentät ja kaukalo) Pohjoinen urakka-alue: Destia Oy

Monimuotoisuuden kehittäminen	Puiston kehittäminen sadepuutarhana. Kasvillisuuden monilajisuuden ja kerroksellisuuden kehittäminen. Maanpeittoperennat nurmikon ohella. Mikrohabitaattien kehittäminen (kivikot, lahoppu, hyönteishotellit).
--------------------------------------	--

21. Niemelänniemen puistot

● Puiston keskus ● Maisemapuisto
● Metsäpuisto

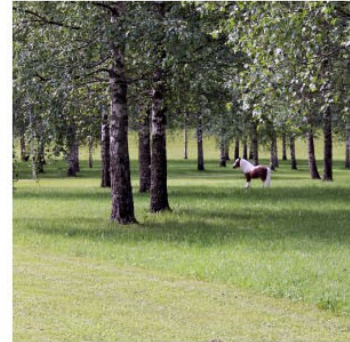
Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	14. kaupunginosassa, Koiskalassa. Yhteys toistaiseksi autolla. Yhteydet paranevat kun alue asemakaavoitetaan ja rakennetaan.	8. Toiminnot ja palvelut	
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: MA, MU, VL	9. Erityistä	
3. Pinta-ala	n. 13 ha	10. Plussat	
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Itä-Koiskala Koko väestö 229 (90) 0-6 . 40 (14) 7-15-v. 31 (4) 16-19-v. 4 (2) 65-> v. 24 (14)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: Rakentamaton alue, ei luokitusta. RAMS:	12. Kehittämisideoita	Arvokkaan peltomaiseman, luonnonsuojelualan ja rannan huomioiminen kaikessa suunnittelussa.
6. Puiston luonne	Tuleva metsä- ja/tai maisemapuisto. Luonnonläheinen kokonaisuus.	13. Ajankohtaista	
7. Maisema- ja virkistysarvot	Hiljaiset alueet: <40. Tilanne voi muuttua rakentamisen yhteydessä. Alueen keskellä Kuraston luonnonsuojelualue. Lehmuspikarihavainto luonnonsuojelualueella.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	

Monimuotoisuuden kehittäminen	Luonnonsuojelualan ja rannan lajiston huomioiminen kaikessa suunnittelussa ja rakentamisessa. Puiston kehittäminen ls-alueen suojavyöhykkeenä. Monimuotoisuuden erityiskohteen kehittäminen.
-------------------------------	--

22. Vanhankartanonmäki ja -puisto

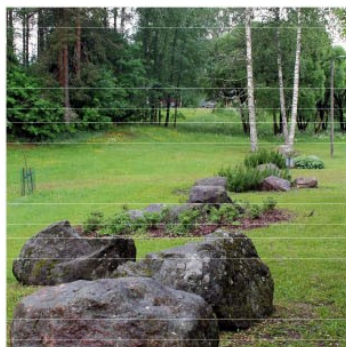
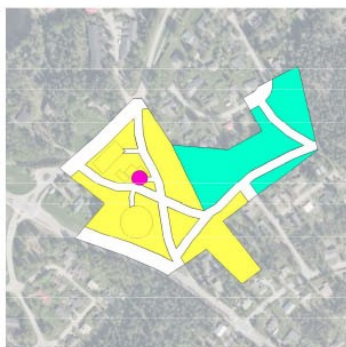
Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Maisemapuisto
● Metsäpuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	34. kaupunginosassa, Villähteellä. Yhteys lähelle bussilla, henkilöautolla ja pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialue Frisbeegolf Hiihtolatu? Yhteys Haikkarinniemen luonnonsuojelualueelle Palstaviljelyalue
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: EV, VP	9. Erityistä	Eläinhahmot (pienet patsaat) Sijainti ylimaakunnallisen ulkoilureitin varrella.
3. Pinta-ala	n. 15 ha	10. Plussat	Kukkivia puita ja pensaita.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Suppalan ympäristö Koko väestö 1338 (1280) 0-6 . 130 (120) 7-15-v. 160 (156) 16-19-v. 70 (53) 65-> v. 281 (202)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Sisäntulojen merkintä, opasteet puistoon ja puiston sisällä. Näkyvämpi opastus ylimaakunnalliselle ulkoilureitille.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A2 Käyttöviheralueet A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B1 Avoimet viheralueet, Maisemapellot B2 Avoimet viheralueet, Käyttöniityt	12. Kehittämissideoita	Kehitetään maisemapuistona. Muodostetaan puiston keskus. Tapahtumakonttikokeilu?
6. Puiston luonne	Maisemapuisto. Laaja, avoin alue. Ei merkittäviä korkeuseroja. Runsaat toiminnot. Vanhankartanonmäki metsäpuistoa.	13. Ajankohtaista	
7. Maisema- ja virkistysarvot	LUMO: Vanhankartanonmäki Erstan kartanon vanhoilla mailla, tuore kangas, niitty, vanha laidunmaa. Päiväkotien metsäretkikohde.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Kaakon urakka-alue: Destia Oy

Monimuotoisuuden kehittäminen	Maanpeitto-perennat nurmikh ohella. Mikrohabitaatit taiteena (hyönteishotellit, lahoppualue). Metsäkasvillisuuden vaaliminen.
-------------------------------	---

23. Kisaharjunpuisto

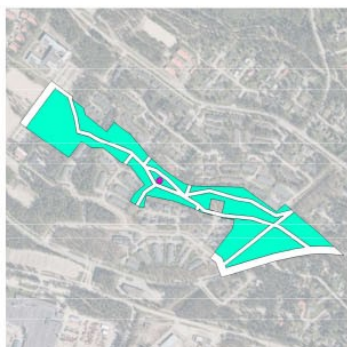
Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Maisemapuisto
● Metsäpuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	35. kaupunginosassa, Nastolassa. Yhteys bussilla, henkilöautolla ja pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Leikkialue Hiekkakentät
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: ET, VL, VP	9. Erityistä	Sijainti ylimaakunnallisen ulkoilureitin varrella.
3. Pinta-ala	n. 3,5 ha	10. Plussat	Kivien käyttö istutuksissa.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Kisaharjun ympäristö Koko väestö 551 (560) 0-6 . 55 (54) 7-15-v. 69 (61) 16-19-v. 30 (26) 65-> v. 146 (130)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Sisääntulojen merkintä, opasteet Reittien kunnostus. Näkyvämpi opastus ylimaakunnalliselle ulkoilureitille.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: A3 Käyttö- ja suojaviheralueet B3 Avoimet viheralueet, Käyttöniityt	12. Kehittämisideoita	Puiston keskuksen muodostaminen ja puiston kehittäminen alueen yhteisenä kokoontumispaikkana. Ulkoilureitin varrella olevan hyvän sijainnin huomiointi.
6. Puiston luonne	Maisemapuisto. Pienehkö, avoin alue. Ei merkittäviä korkeuseroja puistossa, ympäröivillä alueilla kyllä.	13. Ajankohtaista	Leikkialueen peruskorjaus 2023–2027.
7. Maisema- ja virkistysarvot	Hiljaiset alueet: melutaso suurelta osin <40. Päiväkodin retkipaikka.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Kaakon urakka-alue: Destia Oy

Monimuotoisuuden kehittäminen	Kasvillisuuden monilajisuuden kehittäminen. Maanpeitto-perennat nurmikon ohella. Kivikkojen lisääminen ja kehittäminen mikrohabitaateiksi.
--------------------------------------	--

24. Rakokivenpuisto

Päivitetty 27.8.2020 / Leea Puranen
+ 3.3.2021 Monimuotoisuuden kehittäminen

● Puiston keskus   ● Metsäpuisto

1. Sijainti, saavutettavuus ja reitit	36. kaupunginosassa, Uudessakylässä. Yhteys melko lähelle bussilla, lähelle henkilöautolla ja pyörätietä pitkin.	8. Toiminnot ja palvelut	Polut, osin käytössä syntyneet.
2. Maankäytön tilanne	Voimassaoleva asemakaava. Alueen merkinnät: VK, VL	9. Erityistä	Suuret siirtolohkareet.
3. Pinta-ala	n. 7 ha	10. Plussat	Sijainti asuinalueen keskellä, välittömässä läheisyydessä.
4. Käyttäjät	Tavoite-ennuste 2025 (2016) Rakokivi Koko väestö 1536 (1490) 0-6 . 142 (123) 7-15-v. 174 (123) 16-19-v. 67 (52) 65-> v. 397 (430)	11. Miinukset, tarpeet, puutteet	Polkuverkoston kehittäminen niin, että metsänpohja ei kulu liikaa. Polkujen muodostuminen ei vastaa kaavaa. Sisääntulojen merkintä, opasteet Yhteyden kehittäminen ylimaakunnalliselle ulkoilureitille ja muille lähiseudun reiteille.
5. Hoitoluokka	Vanha luokitus: Ei luokitusta RAMS:	12. Kehittämisideoita	Alueen kehittäminen puistoksi tai virkistysalueen osaksi niin, että sen metsäinen luonne säilyy, vaikka metsäalue on kapea.
6. Puiston luonne	Metsäpuisto. Harvaa puustoa, hyvä näkyvyys, myös alueen laidoilla sijaitseviin taloihin. Maaston kuluminen todennäköistä mikäli käyttö lisääntyy. Maltilliset korkeuserot.	13. Ajankohtaista	
7. Maisema- ja virkistysarvot	Miellyttävä havumetsikkö. Hiljaiset alueet: melutaso osin <40. Havaintoja kangasvuokosta.	14. Alueen hallinta, valvonta ja urakointi	Vihertoimi Kaakon urakka-alue: Destia Oy.

Monimuotoisuuden kehittäminen	Metsäkasvillisuuden ja luonnontilan vaaliminen. Merkittävien lajien elinympäristön vaaliminen. Kulun ohjaus poluille / metsänpohjan kulumisen ehkäisy.
--------------------------------------	--